

Generalauditør Meddelelse nr. 2/2020

Strafpåstande i sager om overtrædelse af militær straffelov mv.

J. nr.: 2019/001525
2020-11

1. Indledning	3
1.1. Militær straffelov	3
1.2. Fastsættelse af de vejledende bødetakster	4
1.3. Den militære anklagemyndigheds strafpåstande	4
2. De særlige militære pligter mv.	5
2.1. Indledning	5
2.2. Forsvarets bistand til politiet	6
3. Generelle bestemmelser om straffens udmåling	7
3.1. De almindelige regler om straffens fastsættelse – straffelovens §§ 80-83	7
3.2. Gentagelsesvirkning (recidiv) – straffelovens § 81, nr. 1, og § 84	8
3.3. Flere forhold til samtidig påkendelse (kumulation)	8
3.3.1. Generelle spørgsmål	8
3.3.2. Flere overtrædelser af militær straffelov	10
3.3.3. Blandede militære og civile straffesager	11
3.4. Bestemmelser om forhøjede strafmaksima for handlinger begået under væbnet konflikt mv.	13
3.5. Afgrænsningen mellem militær straffelov og anden lovgivning	20
3.5.1. Afgrænsningen over for færdselsloven	20
3.5.2. Afgrænsningen over for straffeloven	21
3.5.2.1. Misbrug af tjenestekøretøj	21
3.5.2.2. Misbrug af tjenstlige betalingskort	21
3.5.3.3. Våbensager	23
3.5.3.4. Kønskrænkende adfærd m.v.	23
3.6. Sager, hvor tiltalen omfatter både overtrædelse af civile bestemmelser og militær straffelov	25
3.7. Andre spørgsmål vedrørende sanktionsfastsættelsen i militære straffesager	27
3.7.1. Sanktionsfastsættelsen for de enkelte personelgrupper	27
3.7.2. Særlig lav indtægt	27
3.8. Strafferetlig forældelse	28

4. Strafpåstande for overtrædelser af de enkelte bestemmelser i militær straffelov	30
4.1. Indledning	30
4.2. Pligter som underordnet – militær straffelov §§ 11-14	31
4.2.1. Ulydighed (§ 11)	31
4.2.2. Respektstridig opførsel (§ 13)	33
4.3. Pligter som overordnet og sideordnet mv. (§§ 15-19)	35
4.4. Rusmidler m.v. – militær straffelov §§ 20-23	39
4.4.1. Påvirkethed i tjenesten (§ 20)	39
4.4.2. Overtrædelse af promillegrænser (§ 21)	41
4.4.3. Besiddelse af euforiserende stoffer i tjenesten eller på militært område (§ 22)	43
4.4.4. Forstyrrelse af den offentlige orden (§ 23)	45
4.5. Andre pligtforsømmelser – militær straffelov §§ 24-27 a	47
4.5.1. Vagtforseelse (§ 24)	47
4.5.2. Ulovlig udeblivelse mv. (§ 25)	49
4.5.3. Militært hærværk (§ 26)	56
4.5.4. Anden grov pligtforsømmelse (§ 27)	57
4.5.5. Særligt om anvendelsen af militær straffelov § 27 på misbrug af firmahæftende betalingskort	61
4.5.6. Anvendelsen af militær straffelov § 27 på visse forhold begået i udlandet	61
4.6.6. Strafskærpelse for tortur (§ 27 a)	66
5. Overtrædelse af straffeloven og civile strafbelagte bestemmelser	68
5.1. Overtrædelse af straffeloven	69
5.2. Overtrædelse af den civile strafbelagte særlovgivning	70
5.2.1. Sager om overtrædelse af færdselsloven	70
5.2.2. Sager om overtrædelse af våbenlovgivningen	70
5.2.3. Sager om overtrædelse af fyrværkerilovgivningen	71
5.2.4. Sager om overtrædelse af arbejdsmiljøloven	71
5.2.5. Sager om overtrædelse af dopingloven	72
6. Indbringelse af sager for retten	73
7. Ikrafttræden og ophævelse af tidligere udsendte retningslinjer	73

1. Indledning

1.1. Militær straffelov

Ved lov nr. 530 af 24. juni 2005 blev der foretaget en gennemgribende revision af militær straffelov, der herefter alene omfatter *grovere* forsømmelser af de militære pligter. Mindre alvorlige pligtforsømmelser behandles af de militære myndigheder efter bestemmelserne i militær disciplinarlov (lov nr. 532 af 24. juni 2005). Lovændringen trådte i kraft den 1. januar 2006.

Ved lov nr. 494 af 17. juni 2008 (Strafskærpeelse for tortur) blev der indsat en bestemmelse i militær straffelov § 27 a, hvorefter det ved straffastsættelsen skal indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur. Der blev samtidig indsat en bestemmelse i § 10 a, hvorefter lovovertrædelser omfattet af § 27 a ikke forældes. Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 2008.

Ved lov nr. 1550 af 19. december 2017 (Anvendelsesområde i forhold til tjenstgørende militært personel m.v.) blev det præciseret, at den militære retsplejeordning finder anvendelse på tjenstgørende militært personel inden for forsvarsministeriets område og hjemsendt militært personel inden for forsvarsministeriets område med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelsen. Lovændringen trådte i kraft den 1. januar 2018.

Ved lov nr. 708 af 8. juni 2018 om ændring af lov om politiets virksomhed, retsplejeloven, lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. og militær straffelov (Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.) blev der indsat en bestemmelse i militær straffelov § 1, stk. 3, hvorefter loven ikke finder anvendelse for forhold begået af tjenstgørende militært personel inden for forsvarsministeriets område, i forbindelse med at personellet yder bistand til politiet efter §§ 24 a-24 d i lov om politiets virksomhed. Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 2018.

Om civilt personel i forsvaret, se neden for [afsnit 3.4](#).

1.2. Fastsættelse af de vejledende bødetakster

Generalauditøren foretog i forbindelse reformen af den militære retsplejeordning i 2005 en revision af *minimumstakster* for den militære anklagemyndigheds bødepåstande i *almindeligt* forekommende sager om overtrædelse af militær straffelov (Meddelelse nr. 5/2005). Retningslinjerne blev revideret i juni 2006 og januar 2007, og ved Meddelelse nr. 7/2007 blev der på ny udsendt nye retningslinjer bl.a. som følge af en ændring af lov om euforiserende stoffer og den heraf følgende revision af Rigsadvokat Meddelelse nr. 6/2006 om sanktionspåstande mv. i narkotikasager, hvoraf de nye bødepåstande fremgik.

I 2013 udsendte Generalauditøren Meddelelse nr. 2/2013 om strafpåstande i sager om overtrædelse af militær straffelov mv. Meddelelsen indebar en generel forhøjelse af bødetaksterne for overtrædelse af militær straffelov henset til den almindelige pris- og lønudvikling siden 2007 og den forhøjelse af bødeniveauet på flere til dels sammenlignelige særlovsområder i det civile samfund, der var sket de seneste år. Forhøjelsen af bødeniveauet for overtrædelse af den militære straffelov afspejlede denne udvikling for at tilgodese præventive hensyn, ligesom der ved fastsættelse af bødepåstanden for visse af

bestemmelserne tillige blev taget højde for karakteren af militær virksomhed, herunder de særlige hensyn til sikkerheden i forsvaret mv.

De vejledende bødetakster for overtrædelse af militær straffelovs § 25 (første- til fjerdegangstilfælde) blev revideret pr. 1. april 2015 i overensstemmelse med Rigsadvokatens revision af taksterne for overtrædelse af bestemmelserne om civil værnepligt, jf. den dagældende Rigsadvokat Meddelelse nr. 6/2009 (Overtrædelse af værnepligtsloven mv.).

Den nu foreliggende Meddelelse indeholder en ajourføring af forskriften med seneste retspraksis, retningslinjer og forvaltningsgrundlag mv.

1.3. Den militære anklagemyndigheds strafpåstande

Meddelelsen indeholder en samlet generel vejledning om den militære anklagemyndigheds strafpåstande i militære straffesager, således at der tillige vejledes om strafpåstanden i sager, hvor der skal nedlægges påstand om frihedsstraf.

Bødepåstandene er fastsat som *vejledende bødetakster*, således at den vejledende bødepåstand finder anvendelse i normal- eller typetilfælde inden for de enkelte bestemmelseres anvendelsesområde. Forhøjelser er samtidig generelt foretaget således, at bødepåstanden fastsættes fortsat til beløb, der er delelige med 500 kr.

Den militære anklagemyndigheds strafpåstand skal som udgangspunkt udformes i overensstemmelse med retningslinjerne i Meddelelsen. Retningslinjerne må således i almindelighed ikke fraviges. Det angivne vejledende bødeniveau vil dog kunne fraviges i op - eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger særlige skærpene eller formildende omstændigheder.

2. De særlige militære pligter mv.

2.1. Indledning

De almindelige pligter, der gælder i offentlig tjeneste, finder også anvendelse på militær personel. Disse almindelige civile pligter er suppleret med de yderligere pligter, der følger af de militære tjenesteforholds særlige karakter.

Som følge af det særlige militære pligtforhold har Folketinget fundet det påkrævet at fravige og udvide ansvarsområdet for pligtforsømmelser inden for forsvaret i forhold til, hvad der gælder på det civile område. Det er disse bestemmelser, der indgår i militær straffelovs bestemmelser om pligtforsømmelser. Militær straffelov har således karakter af en strafferetlig særlov (speciallov). Den særlige lovgivning omfatter navnlig tjenstgørende militært personel inden for forsvarsministeriets område, jf. herved lov nr. 1550/2017 (Anvendelsesområde i forhold til tjenstgørende militært personel m.v.).

Det er bl.a. anført i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 54/2005, pkt. 3.8.:

”For militært personel følger tjenesteplichterne i alt væsentligt af forskellige skriftlige regelsæt, der gælder for det enkelte tjenestested.

Som eksempler kan nævnes kasernemeddelelser, blivende bestemmelser, regler om våbenbetjening, sikkerhedsforskrifter mv.

Herudover forekommer konkret udformede regler i forbindelse med enkeltstående opgaver.

Endelig gælder som for alle andre offentligt ansatte eller beskæftigede de regler eller principper, som følger af tjenesteforholdets natur, særligt uskrevne, men almindeligt accepterede minimumskrav til vedkommendes daglige arbejde.

Dette er ikke specielt for militær straffelov § 15¹, men gælder også efter de regler, der er fastsat for andre i offentlig tjeneste, jf. herved bl.a. straffeloven § 157.

Som eksempel på regler eller principper, som følger af tjenesteforholdets natur, kan nævnes sandhedspligten. Højesteret udtalte i en dom af 25. april 2012, at *”sandhedspligten er af fundamental betydning i tjenesteforhold, og tilsidesættelse af denne pligt er som udgangspunkt en grov tilsidesættelse af de pligter, der gælder i tjenesten.”* Højesterets dom er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 2012, side 2387 H, og er omtalt neden for.

Militær straffelov indeholder en række bestemmelser om straf for *grovere* tilsidesættelser af de militære pligter. Mindre grove pligtforsømmelser behandles af forsvaret efter bestemmelserne i militær disciplinarlov. Det gælder dog ikke bestemmelserne i militær straffelov §§ 20-22, der ikke har pendant i militær disciplinarlov, og overtrædelse af disse bestemmelser skal altid behandles som straffesager.

For så vidt angår sondringen mellem grovere pligtforsømmelser efter militær straffelov og mindre grove pligtforsømmelser efter militær disciplinarlov, kan der henvises til Generalauditørens reviderede vejledning vedr. afgrænsningen mellem L 530/2005, militær straffelov og L 532/2005, militær disciplinarlov (’Straf- eller disciplinarforfølgning?’), der blev udsendt i juni 2007.

¹ Ved lov nr. nr. 530 af 24. juni 2005 blev en hertil svarende bestemmelse indsat i lovens § 27, jf. neden for.

Det følger af militær retsplejelov § 6, at militære straffesager er undergivet den militære anklagemyndigheds jurisdiktion. Den militære anklagemyndighed kan i visse situationer træffe aftale med den almindelige anklagemyndighed om behandling af en sag som en almindelig (civil) straffesag. Se herom pkt. 3.3.3.

2.2. Forsvarets bistand til politiet

Ved § 4 i lov nr. 708 af 8. juni 2018 (Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.) er der foretaget en ændring af militær straffelov, således at denne ikke finder anvendelse for forhold begået af tjenstgørende militært personel inden for Forsvarsministeriets område, i forbindelse med at personellet yder bistand til politiet efter §§ 24 a-24 d i lov om politiets virksomhed.

Bestemmelserne finder som udgangspunkt først anvendelse, når soldaten er mødt til tjeneste på det sted, hvor vedkommende yder bistand til politiet og dermed er underlagt politiets ledelse, jf. lovforslagets alm. bemærkninger, pkt. 2.3.3.

Ændringen indebærer, at sådanne sager fremover skal behandles efter den civile straffelov i den civile strafferetsplejes former og således, at kompetencen til at efterforske og påtale sådanne sager om strafbare forhold flyttes fra den militære anklagemyndighed til Den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) og den civile anklagemyndighed – som udgangspunkt statsadvokaten.

Den militære anklagemyndighed bistår Politiklagemyndigheden og statsadvokaten i disse sager, og efter indstilling fra Politiklagemyndigheden kan videre forfølgning af sagerne overlades til den militære anklagemyndighed til behandling i den militære retsplejes former, hvis viden om militærfaglige forhold eller militærspecifikke regler er af særlig betydning for sagen, og hvis statsadvokaten og den militære anklagemyndighed er enige herom. Se herom pkt. 3.3.3.

3. Generelle bestemmelser om straffens udmåling

Behandlingen af militære straffesager følger samme retsprincipper som behandlingen af de civile straffesager. Dette indebærer bl.a., at straffelovens almindelige regler om straffens fastsættelse også gælder for militære straffesager, herunder de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens §§ 80-83, straffelovens bestemmelser om gentagelsesvirkning (recidiv) og sanktionsfastsættelsen, når der er flere forhold til samtidig påkendelse (kumulation).

Der opstår endvidere i nogle sager spørgsmål om afgrænsningen mellem militær straffelov og anden strafbelagt lovgivning om hvorledes der bør forholdes, når gerningsindholdet omfatter både overtrædelse af militær straffelov og andre strafbelagte bestemmelser.

Militær straffelovs karakter af en strafferetlig særlov indebærer f.eks., at bødestraf for overtrædelse af loven ikke skal fastsættes som dagbøder, jf. herved straffelovens § 51, stk. 1, medmindre overtrædelsen foreligger til samtidig påkendelse med en overtrædelse af straffeloven, for hvilken der skal udmåles en bøde.

3.1. De almindelige regler om straffens fastsættelse – straffelovens §§ 80-83

De almindelige regler om straffens fastsættelse fremgår af straffelovens §§ 80-83.

Straffelovens § 80 angiver de hovedhensyn, som skal indgå i straffastsættelsen. Ved straffens fastsættelse skal der under hensyntagen til ensartethed i retsanvendelsen lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen.

Straffelovens §§ 81-82 angiver en række forhold, som ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som henholdsvis skærpene og formildende omstændigheder.

Efter § 81 skal det f.eks. i almindelighed indgå som en *skærpene* omstændighed ved straffens fastsættelse, hvis gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen, hvis gerningen er udført af flere i forening, eller hvis gerningen er særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet.

Straffelovens § 82 indeholder en række forhold, der i almindelighed skal indgå i strafudmålingen som *formildende* omstændigheder ved straffens fastsættelse.

Som det fremgår, skal der ved fastsættelse af straffen, herunder bødestraffen, for en given lovovertrædelse tages hensyn til at sikre ensartethed i retsanvendelsen, og straffen fastsættes ud fra en *konkret* vurdering af lovovertrædelsens karakter og grovhed samt oplysninger om gerningsmandens forhold, jf. straffelovens § 80.

Hertil kommer den særlige bestemmelse om strafnedsættelse og strafbortfald i militær straffelov § 14, se neden for, pkt. 4.2.1., og bestemmelsen i militær straffelov § 27 a om strafskærpelse for tortur, se neden for, pkt. 4.5.6.

3.2. Gentagelsesvirkning (recidiv) – straffelovens § 81, nr. 1, og § 84

Ved udmåling af straf skal det i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at den dømte tidligere er straffet af betydning for sagen, jf. straffelovens § 81, nr. 1. Er der ikke tale om en mellemliggende dom, er der tale om af flere forhold til samtidig påkendelse (sammenstød).

Ved lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) blev der bl.a. foretaget en ændring af straffelovens §§ 80-84 om straffens fastsættelse. Anvendelsen af lovbestemmelser om forhøjet straf i gentagelsestilfælde reguleres nu i straffelovens § 84, således at det ved bestemmelsen i § 84, stk. 3, er fastsat, at gentagelsesvirkningen først ophører, når der er forløbet 10 år efter, at den tidligere straf er udstået, endeligt eftergivet eller bortfaldet, mod hidtil 5 år. Det blev samtidig fastsat, at også overtrædelser, der er begået før det fyldte 18. år, kan tillægges gentagelsesvirkning, jf. § 84, stk. 1. De nye regler trådte i kraft den 2. april 2004.

Det antages i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Strafpåstanden i sager om overtrædelse af straffeloven”, at reglen i straffelovens § 84, stk. 3, om 10 års gentagelsesvirkning kan anvendes, uanset om gentagelsesvirkningen af en afgørelse truffet før lovændringens ikrafttræden den 2. april 2004 var ophørt efter den tidligere gældende regel om gentagelsesvirkning i 5 år. Se herom nærmere i pkt. 3 i det pågældende afsnit i Rigsadvokatmeddelelsen.

Se endvidere Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Færdsel - Generelle retningslinjer for sanktionspåstande i færdselssager”, pkt. 5.4., om den tidsmæssige udstrækning af gentagelsesvirkning af færdselsloven.

Reglerne gælder tilsvarende for overtrædelser af militær straffelov. Det i Generalauditor Meddelelse nr. 7/2007 fastlagte udgangspunkt, hvorefter der i andengangstilfælde bør ske en forhøjelse på 50 % og en fordobling i tredjegangstilfælde, hvis fængselsstraf ikke er forskyldt, videreføres.

Kun forsætlige og groft uagtsomme overtrædelser af militær straffelov er straffbare, ligesom en række af bestemmelserne er begrænset til grove forhold. Simpelt uagtsomme overtrædelser og mindre grove forhold vil således ikke kunne straffes efter militær straffelov i førstegangstilfælde. I *gentagelsestilfælde* kan straf dog efter omstændighederne anvendes, selv om forholdet isoleret bedømt må anses for mindre groft eller begået som følge af simpel uagtsomhed.

3.3. Flere forhold til samtidig påkendelse (kumulation)

3.3.1. Generelle spørgsmål

I tilfælde, hvor der foreligger flere overtrædelser til samtidig pådømmelse, følger det af straffelovens § 88, at der skal fastsættes en fælles straf inden for den foreskrevne strafferamme.

Det gældende udgangspunkt er, at straffen i denne situation fastsættes ved *modereret kumulation*, dvs. at der som samlet straf fastsættes en noget lavere straf efter en samlet skønsmæssig vurdering af forholdene.

Bestemmelser om, at en bøde ved flere overtrædelser af strafbelagte lovbestemmelser udmåles ved at sammenlægge den normale takstmæssige bødestraf for hver overtrædelse, uanset om overtrædelserne begås ved én eller flere handlinger, betegnes *absolut kumulation*.

Dette følger bl.a. af færdselslovens § 118 a, stk. 2, 1. pkt. Er der tale om overtrædelse af færdselsloven og af anden lovgivning, der medfører bødestraf, følger det af færdselslovens § 118 a, stk. 2, 2. pkt., at bødestraffen for overtrædelse af færdselsloven sammenlægges med bødestraffen for overtrædelsen af den eller de andre love.

Det anføres herom i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Færdsel - Generelle retningslinjer for sanktionspåstande i færdselssager”, pkt. 5.3.2.:

”Det følger af færdselslovens § 118 a, stk. 2, 2. pkt., at fastsættelsen af den samlede bøde ved overtrædelser af færdselsloven og overtrædelser af anden lovgivning, der medfører bødestraf, sker ved at sammenlægge den takstmæssige bøde for hver overtrædelse af færdselsloven (absolut kumulation) med bøden for overtrædelse af anden lovgivning. Det kan f.eks. være en overtrædelse af færdselsloven og en overtrædelse af våbenloven.

Det er alene bøder for færdselslovsovertrædelser, der er omfattet af princippet om absolut kumulation efter bestemmelsen i § 118 a, stk. 2. Bestemmelsen angår ikke fastsættelse af bøder uden for færdselslovens område.

Ved flere samtidige overtrædelser af anden lovgivning, der medfører bødestraf, vil den samlede bøde for disse overtrædelser således skulle fastsættes uafhængigt af reglen i færdselslovens § 118 a, stk. 2, hvorimod én eller flere samtidige bøder for overtrædelse af færdselsloven skal medtages fuldt ud ved den samlede bodeberegning.

Ved fastsættelsen af den samlede bøde for eksempelvis en overtrædelse af færdselsloven og to overtrædelser af våbenloven skal bøden for overtrædelse af færdselsloven indgå fuldt ud ved den samlede bodeberegning, mens det må afgøres konkret efter principperne om kumulation, om overtrædelserne af våbenloven skal indgå med den fulde takst for hver overtrædelse eller med et mindre beløb.”

Er der tale om en overtrædelse af færdselsloven, der medfører bødestraf, og overtrædelse af anden lovgivning, der medfører frihedsstraf, følger det af færdselslovens § 118 a, stk. 3, 2. pkt., at der idømmes en bøde for overtrædelse af færdselsloven ved siden af frihedsstraffen.

Det anføres herom i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Færdsel – Generelle retningslinjer for sanktionspåstande i færdselssager”, pkt. 5.3.4.:

”Det følger af færdselslovens § 118 a, stk. 3, 2. pkt., at der skal udmåles en tillægsbøde ved samtidig pådømmelse af en overtrædelse af færdselsloven, der medfører bødestraf, og en overtrædelse af anden lovgivning end færdselsloven, der medfører frihedsstraf.

Reglen medfører, at der eksempelvis som udgangspunkt skal udmåles en tillægsbøde ved samtidig pådømmelse af en overtrædelse af straffeloven, der medfører en kortere frihedsstraf, og en kørsel uden kørekort.

Reglen om idømmelse af en bøde ved siden af frihedsstraffen kan i medfør af færdselslovens § 118 a, stk. 4, fraviges, når særlige grunde taler herfor, se pkt. 5.3.5.”

Det anføres endvidere i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Færdsel – Generelle retningslinjer for sanktionspåstande i færdselssager”, pkt. 5.3.5.:

”I tilfælde, hvor sammenlægningen af den normale takstmæssige bøde for hver overtrædelse medfører en meget høj bøde, kan denne nedsættes i medfør af færdselslovens § 118 a, stk. 4.

En nedsættelse vil især kunne komme på tale i tilfælde, hvor den sigtedes indtægtsforhold gør det antageligt, at vedkommende næppe nogensinde vil være i stand til at betale bøden, ligesom der kan være behov for at nedsætte en absolut kumuleret bøde, hvis den samlede bøde i sig selv ikke forekommer rimelig. Dette følger af forarbejderne til Lov nr. 475 af 31. maj 2000 (L 262 af 30. marts 2000, de almindelige bemærkninger pkt. 5.3.).

Bortfald af tillægsbøde vil endvidere kunne komme på tale, hvor udgangspunktet om absolut kumulation vil betyde, at der skal idømmes en mindre tillægsbøde til en længere frihedsstraf.

Det skal imidlertid fremhæves, at der som altovervejende hovedregel skal anvendes absolut kumulation. Er der således tale om en kortere frihedsstraf, forudsættes det, at der idømmes en tillægsbøde, hvis der til samtidig påkendelse foreligger en overtrædelse af færdselsloven, der udløser en bødestraf af en vis størrelse. Dette følger af forarbejderne til § 118 a, stk. 4, (L 262 af 30. marts 2000, de specielle bemærkninger til bestemmelsen).”

Det forudsættes endvidere i forarbejderne til arbejdsmiljølovgivningen, at bødestraffen ved flere overtrædelser til samtidig pådømmelse skal fastsættes ved en sammenlægning af de normale bøder (*absolut kumulation*). Se herom Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Arbejdsmiljø”.

3.3.2. Flere overtrædelser af militær straffelov

Der er ikke i militær straffelov eller i forarbejderne til denne fastsat retningslinjer for fastsættelsen af den samlede (bøde-) straf, når der er tale om flere overtrædelser til samtidig pådømmelse. Det følger heller ikke af Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Overtrædelse af værnepligtsloven mv.”, der er udgangspunkt for bødefastsættelsen for ulovlig udeblivelse efter militær straffelov § 25.

Hvis overtrædelsen består i samtidig påkendelse af flere forhold, finder straffelovens § 88 anvendelse, og der skal således fastsættes en samlet straf for samtlige forhold.

Den samlede bødepåstand ved flere overtrædelser af militær straffelov beror således på en *konkret vurdering*, hvor bødepåstanden som udgangspunkt bør fastsættes ved *modereret* kumulation. Spørgsmålet om, hvilken straf der skal udmåles i den enkelte konkrete sag, vil fortsat bero på domstolenes samlede vurdering af de foreliggende omstændigheder i den enkelte sag.

Efter fast retspraksis anvendes i almindelighed *absolut* kumulation ved samtidig udmåling af bøde for flere forhold af udeblivelse efter militær straffelov § 25. Se herom nedenfor [afsnit 4.5.2](#).

3.3.3. Blandede militære og civile straffesager

Det følger af militær retsplejelov § 3, stk. 1, at en sag mod en person, der samtidig retsforfølges for *flere forhold*, som ikke alle påtales af den militære anklagemyndighed, skal retsforfølges under en militær straffesag. Er den militære og den almindelige anklagemyndighed enige, kan sagen behandles som en almindelig straffesag.

Det er i de specielle bemærkninger til bestemmelsen anført, at

”Bestemmelsen svarer til den gældende og giver mulighed for, at en sag, der omfatter forhold, der hører under både den militære anklagemyndighed og den almindelige anklagemyndighed, efter aftale mellem de to anklagemyndigheder kan behandles samlet af én af dem. Bestemmelsen, der på en smidig måde løser et praktisk spørgsmål, foreslås opretholdt.”

Spørgsmålet skal som anført forhandles mellem anklagemyndighederne. Sker dette ikke, og rejser den almindelige anklagemyndighed tiltale i en sag, hvor påtalekompetencen tilkommer den militære anklagemyndighed, følger det af Østre Landsrets dom af 15. september 2010 (Ugeskrift for Retsvæsen 2011, side 67 Ø), at den tiltalte skal frifindes.

Bestemmelsen i militær retsplejelov § 3, stk. 2, åbner endvidere mulighed for i en sag, hvor *flere personer* samtidig skal retsforfølges for et forhold, som ikke for alle sigtedes eller tiltaltes vedkommende hører under den militære anklagemyndighed, at sagen i sin helhed kan behandles enten som militær eller almindelig straffesag, når den militære og den almindelige anklagemyndighed er enige om det.

Bestemmelsen i § 3 indebærer i praksis, at den militære anklagemyndighed som udgangspunkt skal behandle sager, hvor kendskab til forsvaret er af særlig betydning for sagens forberedelse. Se endvidere [afsnit 2.2](#), vedrørende sager, der er opstået under forsvarets bistand til politiet.

Praksis

Østre Landsrets dom af 15. september 2010 (UfR 2011.67 Ø) – T frifundet, da det under hovedforhandlingen viste sig, at påtalekompetencen i sagen tilkom den militære anklagemyndighed.

En overkonstabel T blev standset af politiet, fordi han som fører af en personbil benyttede en håndholdt mobiltelefon under kørslen. T blev endvidere fundet i besiddelse af en foldekniv med en klinge på 10 cm, der kunne fastlåses i udfoldet position. Kniven var udleveret af forsvaret, og T

var på vej fra sin arbejdsplads til sin bopæl. T blev tiltalt for overtrædelse af færdselsloven og våbenloven. Efter forklaringerne under hovedforhandlingen blev sagen udsat med henblik på at indhente en udtalelse fra Generalauditøren om, hvorvidt sagen henhørte under den militære straffelov og dermed under den militære anklagemyndighed. I forbindelse med den fortsatte forhandling, hvor færdselsforseelsen blev udskilt og afgjort særskilt, påstod anklagemyndigheden sagen afvist med henblik på sagens fremsendelse til Forsvarets Auditørkorps som rette anklagemyndighed. Byretten afsagde afvisningsdom, som T ankede med påstand som for byretten om frifindelse. Landsretten frifandt T og anførte bl.a., at ændringen i 1992 af retsplejelovens § 908 var begrundet med, at det ikke længere skulle have konsekvenser i form af afvisning eller frifindelse, hvis tiltale blev rejst af én myndighed inden for den civile anklagemyndighed, selv om påtalekompetencen henhørte under en anden myndighed inden for den civile anklagemyndighed. Da ændringen således var begrundet i praktiske hensyn inden for samme anklagemyndighed, fandt landsretten det mest nærliggende at antage, at det ikke havde været hensigten at ændre retstilstanden i de tilfælde, hvor påtalekompetencen henhørte under den militære anklagemyndighed, hvilket førte til, at der i et sådant tilfælde fortsat skete frifindelse.

Østre Landsrets kendelse af 11. oktober 2016 (1. afd. Nr. S-2612-16) – ikke bindende påtalebegrænsning.

Auditøren fremsendte en sag mod en sergent T, der var sigtet for vold mod en officer begået på et værtshus under en fælles bytur, til anklagemyndigheden. Ved en dom af 23. august 2016 fandt byretten, at voldsepisoden, der var rejst tiltale for, fandt sted som følge af et tjenstligt begrundet uvenskab mellem T som befalingsmand og forurettede som officer, således at straffesagen måtte anses for vedrørende parternes tjeneste eller i anledning af deres tjeneste, hvorfor sagen måtte anses for en militær straffesag, jf. militær retsplejelov § 2, stk.1, nr. 2, jf. nr. 1. Da sagen ikke tillige omfattede andre forhold, forelå der ikke en situation som anført i militær retsplejelov § 3, stk. 1. På denne baggrund, og da tiltalen var rejst af den civile anklagemyndighed i stedet for den militære anklagemyndighed, fandt retten at måtte frifinde T, jf. retsplejelovens § 883, stk. 1, nr. 1.

Auditøren rejste herefter tiltale i sagen. Forsvareren nedlagde påstand om afvisning af den militære straffesag. Byretten bestemte ved kendelse af 22. september 2016, at påstanden om afvisning ikke toges til følge, hvilket forsvareren påkærede til Østre Landsret, der ved kendelse af 11. oktober 2016 stadfæstede byrettens afgørelse.

Landsretten udtalte blandt andet:

”Af de af byretten anførte grunde tiltræder landsretten, at dommen af 23. august 2016 ikke angår skyldspørgsmålet i sagen, men alene påtalekompetencen. Rettens frifindelse af T og ikke afvisning af sagen som følge af anklagemyndighedens manglende påtalekompetence er i overensstemmelse med retsplejelovens § 883, stk. 2, jf. UfR 2011.67Ø. Forsvarets Auditørkorps har ikke ved at oversende sagen til anklagemyndigheden foretaget en bindende påtale-begrænsning”.

Østre Landsrets dom af 14. november 2016 (UfR 2017.777 Ø) – fornøden påtalekompetence.

Auditøren fremsendte en sag mod en sergent T, der var sigtet for overtrædelse af militær straffelovs § 11 ved at have undladt at efterkomme en tjenstlig ordre fra en overordnet om af sikkerhedsmæssige hensyn at aflyse en helikopterflyvning, til den civile anklagemyndighed, der behandlede forhold mod en civil helikopterpilot for overtrædelse af luftfartslovgivningen ved at have ført helikopteren i for lav højde ind over et antal personer, der var forsamlet til et åbent-hus arrangement. T blev i byretten idømt en bøde på 2.500 kr. for overtrædelse af militær straffelov § 11, stk.1, mens piloten blev idømt en bøde på 10.000 kr. for overtrædelse af luftfarts-lovgivningen.

T ankede dommen til landsretten og nedlagde påstand om frifindelse. Østre Landsret stadfæstede byrettens dom og udtalte blandt andet:

”Efter sin ordlyd og forarbejderne til militær retsplejelov § 3, stk. 2, finder landsretten, at formålet med bestemmelsen er at danne grundlag for en smidig og hensigtsmæssig samlet forfølgning af en sag, der såvel er en militær som en almindelig straffesag.

Tiltalen for byretten omhandler i realiteten et samlet begivenhedsforløb, og den militære og almindelige anklagemyndighed er enige om, at sagen i sin helhed kan behandles som en almindelig straffesag. Herefter, og da en samlet forfølgning forestået af den almindelige anklagemyndighed i sagen i øvrigt ikke giver anledning til retsplejemæssige betænkeligheder, finder landsretten, at den almindelige anklagemyndighed har fornøden påtalekompetence i sagen også for så vidt angår tiltalte T”.

3.4. Bestemmelser om forhøjede strafmaksima for handlinger begået under væbnet konflikt mv.

Bestemmelsen i militær straffelov § 10 fastlægger, hvornår lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 10. Lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse, når danske styrker i eller uden for riget er i væbnet konflikt, eller der er givet meddelelse herom efter stk. 2 eller stk. 3.

Stk. 2. Under truende udsigt til væbnet konflikt kan forsvarsministeren offentliggøre meddelelse om, at lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse.

Stk. 3. Forsvarsministeren kan i forbindelse med udsendelse af danske styrker uden for rigets grænser bemyndige chefen for den udsendte styrke til under truende udsigt til væbnet konflikt at meddele, at lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse for styrken.”

Bestemmelsen angiver betingelserne for anvendelse af militær straffelovs bestemmelser for væbnet konflikt. Bestemmelserne i § 10, stk. 1 og 2, svarer i det væsentlige til den hidtil gældende bestemmelse, mens stk. 3 er en ny bestemmelse. Det er i forarbejderne til bestemmelsen bl.a. anført:

”Til § 10

Til stk. 1

Med formuleringen »i eller uden for riget« præciseres, at bestemmelsen vedrører både international og ikke-international væbnet konflikt. Der er hermed ikke tilsigtet nogen realitetsændring, men alene en tydeliggørelse.

Væbnet konflikt foreligger, hvor dansk personel aktivt deltager i militære operationer mod en modstander, og i situationer, hvor en dansk styrke mod sin vilje inddrages i kamphandlinger f.eks. på grund af beskydning. I sidstnævnte tilfælde foreligger væbnet konflikt, uanset om de danske styrker skyder tilbage eller ej, forudsat at modstanderens styrker også repræsenterer en stat eller en gruppering med en struktur, der ganske må sidestilles hermed.

Til stk. 2

Ministerens bemyndigelse efter den gældende § 4, 1. punktum, 2. led, til under truende udsigt til krig at sætte krigstidsreglerne i kraft er udskilt til et særskilt stykke. Herved fremgår tydeligere, at reglerne kan træde i kraft dels »automatisk« ved danske styrkers aktive eller passive involvering i væbnet konflikt, jf. stk. 1, dels i tilfælde af udtrykkelig bestemmelse herom fra forsvarsministeren, jf. stk. 2. I sidstnævnte tilfælde kan reglerne også sættes i kraft alene for at udelukke enhver tvivl herom hos det involverede personel, således at der er fuldstændig klarhed omkring retstilstanden. Forsvarsministeren kan som »det mindre i det mere« vælge at sætte bestemmelserne for væbnet konflikt i kraft alene for en bestemt eller dele af en udsendt styrke.

I visse situationer kan der være behov for, at forsvarsministeren på forhånd meddeler en enhed, der allerede er eller skal udsendes, at bestemmelserne for væbnet konflikt er gældende for den pågældende mission, idet der utvivlsomt vil være tale om en opgave, der kan involvere de pågældende i væbnet konflikt. Reglerne for væbnet konflikt vil i en sådan situation kunne sættes i kraft ved forsvarsministerens offentlige meddelelse herom, også inden styrken har forladt dansk territorium, men hvor forberedelserne til udsendelse er i gang, og hvor det derfor allerede fra dette tidspunkt er relevant – også så personellet har fuld klarhed om egne vilkår – at disse bestemmelser er gældende.

Til stk. 3

Især under udsendelse af danske styrker til udlandet kan der være behov for hjemmel til at kunne sætte lovens bestemmelser for væbnet konflikt i kraft i den »grå fase«, der ligger umiddelbart forud for indtræden af væbnet konflikt, men hvor væbnet konflikt endnu ikke kan konstateres.

Som følge af at situationen under udsendelse i internationale fredsstøttende operationer kan udvikle sig fra det ene øjeblik til det andet, foreslås det som stk. 3 at optage en bestemmelse, hvorefter forsvarsministeren kan delegere sin beføjelse til at sætte reglerne for væbnet konflikt i kraft til chefen for den udsendte styrke. En sådan hjemmel kan bidrage til at sikre, at det udsendte personel på et tidligere tidspunkt får fjernet den uklarhed, der måtte være, om hvorvidt reglerne om væbnet konflikt finder anvendelse.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er således, at den militære chef kan sætte militær straffelovs regler om væbnet konflikt i kraft i situationer, hvor der ikke endnu foreligger en væbnet konflikt, som den danske styrke er involveret i, men hvor faren for væbnet konflikt er overhængende. I sådanne tilfælde er det væsentligt, at chefen over for personellet kan fjerne enhver tvivl om retsstillingen.

Som eksempel herpå kan nævnes den situation, at den danske styrke er under forskydning ind i indsatsområdet i forbindelse med en fredsstøttende operation. Den danske styrke er ikke blevet angrebet af nogen af de stridende lokale parter, og den danske styrke er derfor ikke i væbnet konflikt. De stridende parter er derimod fortsat indblandet i lejlighedsvis kampe indbyrdes – der »skydes i lokalområdet« – og der er i det hele taget en overhængende fare for, at situationen kan udvikle sig. I en sådan situation kan det efter omstændighederne være vanskeligt meget hurtigt at få en afgørelse fra forsvarsministeren – der ikke selv er på stedet og kan vurdere situationen – om at sætte militær straffelovs regler om væbnet konflikt i kraft. Hvis den militære chef forinden er blevet bemyndiget hertil, vil han derimod selv være i stand til at sætte reglerne i kraft. Det er kun chefen for den pågældende styrke, der kan få en sådan bemyndigelse, som således ikke kan delegeres.

Det forudsættes, at den pågældende chef efterfølgende ad kommandovejen indberetter, at reglerne for væbnet konflikt er blevet sat i kraft. Endvidere skal chefen ophæve beslutningen, når der ikke længere findes behov for, at bestemmelserne er gældende. Det forudsættes, at denne pligt for den militære chef til at tilbagekalde meddelelsen optages i den bemyndigelse, som ministeren giver den pågældende chef. Indtræder der væbnet konflikt, efter at chefen har givet meddelelse til personellet efter stk. 3, gælder reglerne for væbnet konflikt efter reglen i gældende militær straffelov § 4, stk. 1, og lovforslagets § 10, stk. 1.

Der bør som hovedregel senest i forbindelse med udsendelsen af styrken tages stilling til, om der – navnlig ud fra en vurdering af opgavens karakter – skal gives en sådan bemyndigelse. En bemyndigelse kan dog også gives på et senere tidspunkt, f.eks. hvis forholdene i missionsområdet har ændret sig. Forsvarsministerens bemyndigelse, der forudsættes givet ad kommandovejen, vil skulle præcisere, hvilken chef der er tale om.”

De centrale materielle bestemmelser om straf for overtrædelse af forhold begået under væbnet konflikt findes i militær straffelov §§ 28-35 om forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og §§ 36-38 om andre forbrydelser under væbnet konflikt.

Særlig bestemmelsen i militær straffelov § 36 om *andre forbrydelser under væbnet konflikt* har praktisk betydning i sager, hvor der er spørgsmål om handlinger i strid med Genèvekonventionerne, f.eks. i forbindelse med misbrug af Røde Kors-mærket, anvendelse af ulovlig ammunition og lignende.

Bestemmelsen har denne ordlyd:

§ 36. *Den, som under væbnet konflikt forsætligt misbruger eller ikke respekterer kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge, straffes med fængsel indtil på livstid.*

Stk. 2. På tilsvarende måde straffes den, der forsætligt bruger krigsmiddel eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret.

Det er i de specielle bemærkninger til bestemmelsen anført, at

”Den foreslåede bestemmelse svarer med enkelte sproglige ændringer til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 25, stk. 1. Bestemmelsen kriminaliserer forskellige handlinger, som er forbudt efter krigens folkeret.

Det findes hensigtsmæssigt, at den nugældende § 25, stk. 1, 1. og 2. punktum, opdeles i to forskellige stykker. Udtrykket »krig« i den gældende bestemmelse er ændret til »væbnet konflikt«. Udtrykket »krigsredskab« i den gældende bestemmelse foreslås erstattet af det mere moderne udtryk, som også anvendes i krigens folkeret: »Krigsmiddel«. Der er ikke hermed tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til den gældende bestemmelse.

...

Den gældende strafferamme i § 25, der omfatter bøde og fængsel indtil 12 år, foreslås ændret til fængsel indtil på livstid svarende til strafferammen f.eks. i straffeloven § 114 om terrorisme og § 237 om manddrab. Denne strafferamme findes bedst stemmende med den meget alvorlige karakter, som de mest alvorlige konventionskrænkelser kan have. Strafferammen omfatter herefter fængsel fra 7 dage til fængsel på livstid.

Bødestraf er ikke medtaget, når henses til karakteren af de forbrydelser, som bestemmelsen vedrører. Straffelovens regler om strafnedsættelse, herunder under strafferammen, findes at give tilstrækkelig hjemmel til at udmåle bødestraf.

Til stk. 1

Stk. 1 om misbrug af beskyttelsesmærker, som er forbeholdt personer, materiel mv. til hjælp for syge og sårede, omfatter det samme område som den gældende bestemmelse i § 25, stk. 1, 1. punktum. Bestemmelsen omfatter både de mere formelle former for misbrug, f.eks. hvor et mærke anbringes på et køretøj, som ikke benyttes af sanitetstjenesten, og de groveste krigsforbrydelser, f.eks. perfidi, hvor mærket uretmæssigt benyttes til foregivelse af beskyttet status for at dræbe, såre eller tilfangetage en modstander, jf. artikel 37, stk. 1, i Tillægsprotokol I til Genèvekonventionerne. At strafferammen efter forslaget går op til fængsel indtil på livstid, skal ses i lyset heraf.

Til stk. 2

Stk. 2 svarer til gældende § 25, stk. 1, 2. punktum. Bestemmelsen forskriver straf for »den, der bruger krigsredskab eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret«. Der er således tale om en kriminalisering af midler (»krigsredskab«) eller metoder (»fremgangsmåde«) under kamp eller under væbnet konflikt i øvrigt, som er ulovlige efter krigens folkeret.

Forbud mod at anvende sådanne midler og metoder følger bl.a. af Landkrigsreglementet (tillæg til Haagerkonvention IV fra 1907) artikel 23, f.eks. forbud mod brug af gift eller forgiftede våben, jf. litra a., drab mv. på personer, der har nedlagt våbnene, jf. litra c., og forbud mod at erklære, at der ikke vil blive givet pardon, jf. litra d., samt af tillægsprotokol I, f.eks. forbud mod vilkårlige angreb, jf. artikel 51, stk. 4, og repressalier mod civilbefolkningen, jf. samme artikel, stk. 6. Forbudte midler kan desuden være våbensystemer, som det efter krigens folkeret er ulovligt at anvende. Som eksempel kan ud over kemiske våben (giftgas) nævnes brugen af antipersonelminer, der er omfattet af konventionen af 4. december 1997 om forbud mod brug, oplagring, produktion

og overførsel af personelminer samt om deres destruktion. Som eksempel på ulovlige metoder i krigsførelsen kan nævnes foregivelse af beskyttet status, f.eks. ved at forstille sig som såret og udnytte modstanderens vildfarelse til at dræbe, såre eller tage ham til fange, jf. artikel 23, litra b, og artikel 37, stk. 1, i tillægsprotokol I.

Der er i lighed med den gældende bestemmelse i § 25, stk. 1, 2. punktum, efter bestemmelsen hjemmel til at straffe overtrædelser såvel af regler fastsat i en konvention ratificeret af Danmark som af regler, der følger af den folkeretlige sædvaneret. Ordene i den gældende bestemmelse »eller med almindelige folkeretlige regler« foreslås ændret til »eller med folkeretlig sædvaneret« for at understrege, at strafansvar kun omfatter overtrædelse af almindeligt anerkendte folkeretlige grundsætninger af sædvaneretlig karakter.

Henvisningen til den folkeretlige sædvaneret er nødvendig, fordi væsentlige dele af krigens folkeret trods stigende kodifikation i forskellige internationale aftaler fortsat kun eksisterer som sædvaneret.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.13.”

Der er i de almindelige bemærkninger, pkt. 3.13 anført følgende:

”...

3.13.3. Forsvarsministeriets overvejelser

I forbindelse med en igangværende sag om mulige ulovlige afhøringsmetoder ved DANCON/IRAK har der i den offentlige debat været stillet spørgsmål ved, om den militære straffelov og dansk lovgivning i øvrigt i dag er tilstrækkelig til at sikre, at dansk militært tjenstgørende personel kan straffes for overtrædelser, som hører under 4. Genèvekonvention, når disse overtrædelser ikke er begået under væbnet konflikt.

Den gældende militære straffelov indeholder allerede i dag bestemmelser, der giver mulighed for at straffe sådanne forseelser såvel under væbnet konflikt som i fredstid, jf. herved blandt andet gældende militær straffelov § 25 og § 15. Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har i forbindelse med deres gennemgang af blandt andet militær straffelov ikke vurderet et behov for at ændre disse bestemmelser i forhold til overtrædelser af Genèvekonventionerne. Der skal derfor efter Forsvarsministeriets opfattelse gøre sig helt særlige omstændigheder gældende, før end udvalgets forslag bør fraviges.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at gyldighedsområdet for forslaget til militær straffelov § 36 om krigsforbrydelser og andre konventionskrænkelser, som i alt væsentligt svarer til den gældende bestemmelse i § 25, bør fastholdes.

Selvom der ikke nødvendigvis er fuldstændig overensstemmelse mellem anvendelsesområdet for Genèvekonventionerne og gyldighedsområdet for militær straffelovs bestemmelser for væbnet konflikt, herunder udkastet til § 36 og den nugældende § 25, er der ikke juridisk nogen begrundelse for at udvide gyldighedsområdet for bestemmelsen.

Årsagen hertil er, at eventuelle overtrædelser af Genèvekonventionerne, som måtte begås i tilfælde, hvor der ikke foreligger »væbnet konflikt«, må antages at blive omfattet af enten militær straffelov § 15, (lovforslagets § 27) om pligtforsømmelse, herunder grov pligtforsømmelse, eller efter

omstændighederne af bestemmelser i straffeloven. Forestiller man sig for eksempel, at en militært tjenestgørende har begået vold mod en tilbageholdt person, hvor dette ikke er sket under væbnet konflikt, og hvor gældende militær straffelov § 25 (lovforslagets § 36) derfor ikke vil finde anvendelse, vil dette forhold kunne være omfattet af straffelovens § 244 om vold eller § 245 om legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter.

Det skal endvidere bemærkes, at det efter Forsvarsministeriets opfattelse hverken vil være hensigtsmæssigt eller i overensstemmelse med almindelig dansk lovgivningstradition at indføre særlige straffebestemmelser for handlinger, der allerede må anses for kriminaliseret efter den gældende regulering.

Forsvarsministeriet kan derfor i det hele tilslutte sig udvalgets forslag. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Der henvises til lovforslagets § 36 og de særlige bemærkninger til bestemmelsen.”

I den ovennævnte sag fra DANCON/IRAK blev der rejst tiltale mod en kaptajn og fire sergenter for særlig grov pligtforsømmelse (myndighedsmisbrug) efter den dagældende bestemmelse i militær straffelov § 15, 1. og 2. punktum, jf. Genèvekonventionen af 12. august 1949 om beskyttelse af civile personer i krigstid (IV. Genèvekonvention) artikel 27 og artikel 31 samt Soldatens Kort (FEB 04), pkt. 4 og 5, og Førerens Kort (FEB 04), pkt. 7.a og d i forbindelse med udspørgen af tilbageholdte irakere i den danske bataljons lejr Camp Eden i Irak i perioden 10. marts til 9. juni 2004.

Forholdene blev i ankeinstansen henført under militær straffelov § 27, stk. 2, jf. stk. 1. Østre Landsret frifandt ved dom af 6. juli 2006 (UfR 2006, side 2927 Ø) de tiltalte dels af bevismæssige grunde, dels fordi de handlinger, som blev anset for bevist, ikke indebar en overtrædelse af de bestemmelser, som tiltalen omfattede.

Foruden de anførte bestemmelser indeholder militær straffelov en række bestemmelser om forhøjede strafmaksima for pligtforsømmelser begået under væbnet konflikt. Disse bestemmelser omfatter:

- forsætlig grov lydighedsnægtelse (§ 11, stk. 3),
- mytteri (§ 12, stk. 2),
- forsætlig grov vagtforseelse (§ 24, stk. 3),
- forsætlig grov udeblivelse (§ 25, stk. 4, jf. stk. 1 og 2) og
- anden forsætlig grov pligtforsømmelse – (§ 27, stk. 3).

I forbindelse med udvalgsbehandlingen om ændringen af militær straffelov er der bl.a. stillet spørgsmål til Forsvarsministeriet om forståelsen af begrebet væbnet konflikt. Der anføres herom følgende i Forsvarsministeriet notat af 6. april 2005 om Væbnet konflikt (Forsvarsudvalget L 54 - Bilag 9):

”...

Hverken den militære straffelov eller anden dansk lovgivning indeholder nogen definition af, hvornår der er tale om væbnet konflikt. Den militære straffelovs bestemmelser om væbnet konflikt finder først og fremmest anvendelse i de situationer, der henset til omfanget og intensiteten af kamphandlingerne i overensstemmelse med folkeretten betegnes som en ”væbnet konflikt”. Uden

for dette begreb falder optøjer og sporadisk isolerede voldshandlinger. Ved afgørelsen af, om der er tale om en væbnet konflikt, lægges således vægt på de faktiske omstændigheder.

Retningsgivende kan endvidere være, om konflikten af kompetente internationale organisationer og organer, samt af de i konflikten involverede parter, karakteriseres som en væbnet konflikt.

Opstår der kamphandlinger mellem danske eller allierede enheder og organiserede fjendtlige styrker, herunder også eventuelt kortvarige og lokalt afgrænsede kamphandlinger, kan den militære straffelovs regler om væbnet konflikt således finde anvendelse.

...

Hertil kommer, at de almindelige strafbarhedsbetingelser skal være opfyldt, for at en overtrædelse kan straffes, det vil sige, at den pågældende dels (objektivt) skal have begået overtrædelsen, og det skal være sket med den fornødne (subjektive) tilregnelser (forsæt eller grov uagtsomhed). Endvidere vil der ved udmålingen af en eventuel straf blive lagt vægt på de konkrete omstændigheder, hvorunder forseelsen er begået, herunder hvor klart det må antages at have stået for den pågældende soldat, at der i den foreliggende situation var tale om væbnet konflikt.

Det vil være den militære anklagemyndighed, Forsvarets Auditørkorps, som ved en konkret vurdering under inddragelse af ovenstående betragtninger og – efter omstændighederne – efter indhentet udtalelse fra relevante myndigheder i den konkrete militære straffesag overvejer, om der er tilstrækkeligt grundlag for at nedlægge påstand om strafforhøjelse eller i øvrigt bringe andre af de bestemmelser, som gælder i væbnet konflikt, i anvendelse i den konkrete sag.

En retstilstand, hvor de skærpede regler i den militære straffelov altid vil være gældende, vil omvendt indebære en unødigt skærpelse, da der i sådanne tilfælde ikke vil være tilstrækkelig begrundelse for reglerne.”

Det fremgår bl.a. af Forsvarsministeriets skrivelse af 21. maj 2003 til Forsvarskommandoen (i forbindelse med det danske militære bidrag til en sikringsstyrke til Irak) om den praktiske anvendelse af reglerne, at

”det vil være den militære anklagemyndighed, som ved en konkret vurdering i hvert enkelt sag vil overveje, om der er tilstrækkeligt grundlag for at nedlægge påstand om strafforhøjelse eller i øvrigt bringe andre af de særlige krigstidsbestemmelser i anvendelse. Ved afgørelsen heraf vil der blive lagt vægt på forbrydelsens grovhed, og om der kan udmåles en passende straf inden for den normale strafferamme, samt hvorvidt det pågældende forhold må antages at have afgørende indflydelse på forsvarets evne til at udføre sine opgaver under væbnet konflikt. Den endelige afgørelse af, om der skal ske anvendelse af krigstidsbestemmelserne, vil i givet fald henhøre under domstolene”.

Det fremgår bl.a. af Betænkning 1435/2004, afgivet af udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning mv., side 69, at Forsvarets Auditørkorps ikke dengang havde gjort brug af eller i øvrigt påberåbt sig krigstidsbestemmelserne, hverken under Kosovo-konflikten eller under operationer i Afghanistan eller Irak. Det samme havde været tilfældet for så vidt angår danske styrkers deltagelse i den amerikansk ledede intervention i Irak i foråret 2003.

Dette gentages i landsdommer Nils Blacks lovkommentar (2006), side 61, til militær straffelov § 10. Det anføres videre side 62 in fine, at ”... *Den omstændighed, at reglerne for væbnet konflikt er trådt i kraft, betyder imidlertid ikke, at den militære anklagemyndighed er forpligtet til at rejse tiltale efter de skærpede bestemmelser. Om der er grundlag for at nedlægge påstand om strafforhøjelse, vil formentlig bl.a. afhænge af, om det pågældende forhold kan antages at have haft afgørende indflydelse på forsvarers evne til at udføre sine opgaver*”.

De nævnte bestemmelser om væbnet konflikt i militær straffelov, herunder bestemmelserne om strafforhøjelse for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt, har kun i begrænset omfang været bragt i anvendelse.

Bestemmelserne har i praksis været anvendt i enkelte sager om ulydighed, grov udeblivelse og anden grov pligtforsømmelse fra missionsområdet i Afghanistan, hvor det pågældende forhold må antages at have afgørende indflydelse på forsvarers evne til at udføre sine opgaver under væbnet konflikt. Den endelige afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske anvendelse af disse bestemmelser, henhører som anført under domstolene. Se herom neden for under militær straffelov § 11, § 25 og § 27.

Spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en væbnet konflikt har imidlertid også betydning for hvilken personkreds, der er omfattet af militær straffelov m.v., jf. herved lovens § 2, hvorefter lovens anvendelsesområde blandt andet udvides til også at finde anvendelse på civilt personel.

3.5. Afgrænsningen mellem militær straffelov og anden lovgivning

I en række sager opstår der spørgsmål om, hvorvidt et forhold skal henføres (subsummeres) under militær straffelov, straffeloven eller anden strafferetlig særlovgivning eller eventuelt efter både militær straffelov og civile bestemmelser.

3.5.1. Afgrænsningen over for færdselsloven

Afgrænsningen mellem militær straffelov og anden særlovgivning er særlig relevant med hensyn til overtrædelser af færdselsloven. Færdselsloven finder efter lovens § 1 kun anvendelse for færdsel på vej, som benyttes til almindelig færdsel af en eller flere færdselsarter.

Militært personel, der uden for lovens gyldighedsområde foretager kørsel, som ville have været i strid med færdselsloven, hvis denne lov kunne anvendes, vil normalt kunne drages til ansvar for grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27. Militær straffelov § 27 er således bragt i anvendelse på f.eks. kørselsfejl på områder, hvor færdselsloven ikke gælder, herunder ved kørsel under øvelser på marker, skydeterræn og i internationale operationer mv.

Den militære anklagemyndighed følger samme praksis som den civile anklagemyndighed ved afgørelser i færdselssager eller ved tilsvarende forseelser begået uden for færdselslovens område. Se herom pkt. 4.5.5.1. om færdselssager begået i udlandet og pkt. 5.2.1. om behandlingen af sager om overtrædelse af færdselsloven.

3.5.2. Afgrænsningen over for straffeloven

I dette afsnit behandles en række typiske tilfælde, hvor der kan blive tale om at tage stilling til afgrænsningen mellem militær straffelov og straffeloven.

3.5.2.1. Misbrug af tjenestekøretøj

Dette afsnit vedrører afgrænsningen over for straffelovens § 293 a om brugstyveri i forbindelse med misbrug af militære tjenestekøretøjer.

Det følger af bestemmelsesgrundlaget for anvendelsen af forsvarets køretøjer, at det ikke er tilladt at anvende militære tjenestekøretøjer til private formål, herunder kørsel til f. eks. et indkøbscenter med henblik på indkøb til private formål. Der henvises til FPSBST 564-13, 2017-11, Bestemmelse om tjenesterejser inden for Forsvarsministeriets område.

Spørgsmålet om, hvorvidt et strafbart forhold skal subsumeres under militær straffelovs § 27 som grov pligtforsømmelse eller som brugstyveri efter straffelovens § 293 a, beror på en konkret vurdering af sagens karakter eller grovhed, herunder om der er tale om misbrug af et tjenestekøretøj, der er udleveret til tjenstlig kørsel, f.eks. i forbindelse med kursusvirksomhed, eller om den pågældende på eget initiativ uberettiget har sat sig i besiddelse af tjenestekøretøjet. I sidstnævnte tilfælde vil forholdet som udgangspunkt skulle subsumeres under straffelovens § 293 a. Er der derimod tale om et tilfælde, hvor tjenestekøretøjet er udleveret til tjenstekørsel, men køretøjet samtidig uberettiget anvendes til privatkørsel, vil forholdet som udgangspunkt skulle subsumeres under militær straffelovs § 27.

Strafpåstanden ved overtrædelse af straffelovens § 293 a er som udgangspunkt frihedsstraf. Ved overtrædelse af militær straffelov § 27 er straffepåstanden som udgangspunkt en forhøjet bøde.

Se herom nærmere [pkt. 5.1.](#) om behandlingen af sager om overtrædelse af straffeloven.

Eksempel

Vestre Landsret, dom 13. maj 2020 (trykt i TfK 2020.689V) – overtrædelse af straffelovens § 293a

En soldat T benyttede en af Forsvarets biler til at køre til hospitalet og blev tiltalt for brugstyveri efter straffelovens § 293 a. I byretten blev han frifundet for overtrædelse af straffelovens § 293 a, men straffet med en bøde for overtrædelse af den militære straffelovs § 27, stk. 1. Landsretten lagde til grund, at tiltalte var bekendt med, at hans private kørsel var i strid med Forsvarets retningslinjer, og han havde derfor uberettiget brugt køretøjet, jf. straffelovens § 293 a. Da køretøjet tilhørte tiltaltes arbejdsgiver, og da kørslen var til en hospitalsundersøgelse, kunne udgangspunktet om en ubetinget fængselsstraf fraviges. Tiltalte blev derfor idømt betinget fængsel i 14 dage.

3.5.2.2. Misbrug af tjenstlige betalingskort

Dette afsnit vedrører afgrænsningen over for straffelovens berigelseskapitel i forbindelse med misbrug af tjenstlige betalingskort.

Bestemmelsesgrundlaget for anvendelse af tjenstligt udleverede betalingskort følger af FRSBST 581-6, bestemmelse for firmahæftende betalingskort, hvoraf det bl.a. fremgår, at *'Betalingskortet må aldrig anvendes til rent privatforbrug, da dette ikke er tjenstligt begrundet.'*

Spørgsmålet om, hvorvidt en anvendelse af det firmahæftende betalingskort i strid med bestemmelsesgrundlaget konstituerer et strafbart forhold, herunder om forholdet må anses som grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27 eller f.eks. subsumeres som mandatsvig efter straffelovens § 280, nr. 1, beror på en konkret vurdering af forholdets karakter eller grovhed. Mindre grove og simpelt uagtsomme forhold vil reglen ikke medføre strafferetlig forfølgning, men kan efter omstændighederne medføre et disciplinærretligt eller ansættelsesretligt ansvar.

I vurderingen af, om en medarbejders uberettigede anvendelse af et tjenstligt betalingskort skal straffes som pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27 indgår den subjektive tilregnelse, dvs. graden af uagtsomhed, herunder om der f.eks. er tale om en undskyldelig fejl og om tjenestestedet eller Forsvarsministeriets Regnskabstjeneste i givet fald uden ugrundet ophold er orienteret om den uautoriserede brug, eller om forholdet er begået forsætligt. I vurderingen indgår endvidere en række objektive elementer så som beløbets størrelse, antallet af forhold, om firmakortet tidligere er anvendt i strid med bestemmelsesgrundlaget og efter tidligere indskærpelse af reglerne m.v., om kortet er anvendt til rent privatforbrug eller er anvendt i forbindelse med en tjensterejse.

I vurderingen af et rent privatforbrug lægges der for eksempel vægt på beløbets størrelse samt antallet af transaktioner og deres tidsmæssige udstrækning. I vurderingen af private hævnninger i forbindelse med en tjensterejse lægges der for eksempel vægt på, om beløbet væsentligt overstiger den gældende time-/dagpengesats. Omvendt vil et større antal transaktioner i almindelighed føre til, at størrelsen af det samlede beløb tillægges ringere betydning. Det vil f.eks. også indgå i vurderingen, om kortet er blevet anvendt forsætligt som en slags låneadgang.

Kan det godtgøres, at kortet er anvendt med berigelseshensigt, vil der blive rejst tiltale for mandatsvig efter straffelovens § 280 i sammenstød med militær straffelov § 27, stk. 1, ved at have anvendt kortet i strid med bestemmelsesgrundlaget.

Eksempel

Østre landsrets anke dom af 14. juni 2018 (6. afd. nr. S-186-18) – Misbrug af tjenstligt betalingskort

En officer og skibschef blev fundet skyldig i mandatsvig efter straffelovens § 280, nr. 1, og grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, jf. FRSBST 581-7 bestemmelse for firmahæftende betalingskort, pkt. 5, ved i november 2016 i forbindelse med besøg på en natklub udlandet forsætligt at have foretaget private betalinger med et tjenstligt kreditkort for i alt ca. 6.900 kr. Dommen omfattede endvidere straf for afgivelse af urigtig erklæring til kortudstederen efter straffelovens § 163.

Landsretten fastsatte straffen til 20 dages betinget fængsel. Procesbevillingsnævnet afslog en ansøgning om tilladelse til at anke landsrettens dom til Højesteret.

Retten i Aalborg, dom af 23. januar 2020 (sag nr. 2019/000147) – militær straffelovs § 27, stk. 1

En oversergent T blev blandt andet dømt for overtrædelse af militær straffelovs § 27, stk. 1, jf. FRSBST 581-7, pkt. 5, ved i forbindelse med en tjensterejse af godt en uges varighed at have anvendt sit tjenstligt udleverede kreditkort til betaling for private udgifter til en værdi, der oversteg det tilladte i forhold til time-/dagpengesatsen med 12.467,38 kr. Nogle af udgifterne var desuden afholdt under afbrydelse af tjensterejsen. Retten lagde vægt på beløbets størrelse, rejsens varighed og Ts forklaring om, at han brugte kortet under privat ferie.

Pågældende blev endvidere straffet for vold efter straffelovens § 244 og overtrædelse af og militær straffelov § 23.

3.5.3.3. Våbensager

Dette afsnit vedrører afgrænsningen over for våbenloven, fyrværkeriloven og straffeloven i forbindelse med ikke tjenstlig omgang med ammunition mv.

Våbenloven gælder efter lovens § 8 ikke for militære myndigheder. Militært personels besiddelse og anvendelse mv. af våben mv., f.eks. ammunition, i privat øjemed kræver derimod tilladelse efter lovens almindelige regler. Tilsvarende regler findes efter fyrværkerilovens § 6, der undtager offentlige myndigheder fra lovens krav om godkendelser og tilladelser, for så vidt angår deres normale virke.

Militært personel, der har *hjemtaget* genstande omfattet af våbenloven, f.eks. efter endt øvelse, vil – foruden et strafansvar efter våbenloven – normalt også skulle drages til ansvar efter militær straffelov § 27, jf. det militære bestemmelsesgrundlag. Se herom neden for pkt. 3.6.

Opbevares genstandene derimod midlertidigt f.eks. på den pågældendes værelse i et militært etablissement, vil vedkommende som udgangspunkt blive draget til ansvar for grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, og der vil alt efter sagens konkrete omstændigheder, herunder materiellets farlighed, lemfældig opbevaring af materiellet og øget risiko for at det kommer i uvedkommendes hænder, blive spørgsmål om at nedlægge påstand om en skærpet sanktion, herunder påstand om frihedsstraf.

Hjemtagelse af effekter vil efter omstændighederne også kunne henføres under straffeloven, hvor betingelserne for at rejse tiltale for berigelseskriminalitet, f.eks. tyveri fra arbejdsplads, er til stede.

3.5.3.4. Kønskrænkende adfærd m.v.

Dette afsnit vedrører afgrænsningen over for straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser i forbindelse med kønskrænkende adfærd m.v.

Spørgsmålet om hvorvidt en kønskrænkende handling er strafbar, og om den i givet fald skal sanktioneres efter den militære eller civile straffelov, beror på en konkret vurdering af handlingens karakter og

grovhed. Er handlingen omfattet af gerningsbeskrivelsen i en af bestemmelserne i straffelovens sædelighedskapitel og kan den subjektivt tilregnes gerningsmanden som forsætlig, rejses der som udgangspunkt tiltale for overtrædelse af straffeloven frem for den militære straffelov. Der kan dog forekomme tilfælde, hvor en gerning kan straffes efter både civile og militære straffebestemmelser, jf. straks neden for.

Bestemmelser i militær straffelov

Krænkende handlinger, der ikke vurderes strafbare efter den civile straffelov, kan efter omstændighederne straffes efter militær straffelov, der indeholder en række bestemmelser, der beskriver centrale militære pligter for militært personel, og som – udover beskyttelsen af medarbejderne i forsvaret - har til formål bl.a. at sikre den militære disciplin og forsvarets professionelle omdømme m.v.

Det er navnlig bestemmelserne i militær straffelovs § 17 (undladelse af at gribe ind over for underordnetes krænkende behandling), § 18 (forsætlig krænkelse af underordnet), § 19 (sideordnetes krænkende behandling), der kan føre til sanktioner for kønskrænkende adfærd. Hvis en kønskrænkende handling eller adfærd *ikke* kan henføres under en af de ovenfor anførte bestemmelser, kan den efter omstændighederne være strafbar efter opsamlingsbestemmelsen i militær straffelovs § 27 om pligtforsømmelse.

Som anført er formålet med straffebestemmelserne i den militære straffelov i høj grad at sikre disciplinen i forsvaret og forsvarets omdømme, hvorfor der på baggrund af en konkret vurdering kan forekomme tilfælde, hvor der skal straffes for både overtrædelse af militær straffelov og straffeloven. Forudsætningen for anvendelse af militær straffelov ved siden af civile straffebestemmelser er, at den militære forseelse kan tillægges *selvstændig* betydning, således at den ikke fuldt ud kan anses for omfattet af de civile bestemmelser. Se herom nærmere [afsnit 3.6](#).

Bestemmelser i straffeloven

Grovere tilfælde af kønskrænkende adfærd vil efter omstændighederne kunne være strafbare efter til straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse eller en af de øvrige bestemmelser i straffelovens 24. kapitel om seksualforbrydelser, f.eks. voldtægt.

Afgrænsningen mellem militær straffelov og straffeloven forekommer i praksis navnlig i sager, hvor der kan blive spørgsmål om subsummering under bestemmelsen i straffelovens § 232, hvorefter den, som ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden straffes med bøde eller fængsel indtil 4 år. § 232 omfatter en bred vifte af krænkelser, som har relation til seksuelle forhold og er af en vis grovere karakter, herunder visse berøringer af seksuel karakter, blotteri, beluring og digitale sexkrænkelser i form af videregivelse af nøgenbilleder eller billeder og videoer af seksuel karakter. Bestemmelsens anvendelse forudsætter ikke, at gerningsmanden selv har opfattet sin handling som blufærdighedskrænkende, eller at den forurettede konkret har oplevet sig krænket. Befølinger straffes typisk med fængsel, mens blotteri som udgangspunkt straffes med bødestraf i førstegangstilfælde.

Efter straffelovens § 232, stk. 2, skal der ved fastsættelse af straffen for blufærdighedskrænkelse lægges vægt på den særlige krænkelse, der er forbundet med lovovertrædelsen. Bestemmelsen er indsat ved lov nr. 257 af 10. april 2018 og finder anvendelse på forhold begået efter lovens ikrafttræden den 15. april 2018. Med lovændringen er bødestrafen for blufærdighedskrænkelse, herunder blotteri, blevet skærpet,

således at der generelt sker en fordobling af bødestrafpen i forhold til den hidtidige praksis. Straffen for overtrædelse af straffelovens § 264 d, herunder for digitale sexkrænkelser i form af deling af billeder/videoer af seksuel karakter, er samtidig blevet skærpet, når overtrædelsen er begået under særligt skærpende omstændigheder.

Strafskærpelsen medfører blandt andet, at der i førstegangstilfælde, hvor der ikke foreligger skærpende omstændigheder, som udgangspunkt nedlægges påstand om en bøde på omkring 5.000 kr. Hvis der foreligger skærpende omstændigheder, som f.eks. flere forurettede ved overtrædelsen, eller tiltaltes adfærd har været særlig krænkende, nedlægges påstand om en bøde på omkring 7.500 kr. I andengangs tilfælde af blufærdighedskrænkelser foretages en konkret vurdering af, om sagen skal afgøres med bøde eller frihedsstraf.

For så vidt angår strafpåstanden i sager om andre overtrædelser af straffelovens kapitel 24 henvises til afsnit 5.1. om behandlingen af sager om overtrædelse af straffeloven.

3.6. Sager, hvor tiltalen omfatter både overtrædelse af civile bestemmelser og militær straffelov

Omfatter gerningsindholdet både overtrædelse af militære tjenestebestemmelser og bestemmelser i andre love, kan militær straffelov § 27 bringes i anvendelse i *sammenstød* med de civile straffe-bestemmelser.

Forudsætningen for anvendelse af militær straffelov ved siden af de civile bestemmelser må dog være, at den militære forseelse kan tillægges *selvstændig* betydning, således at den ikke fuldt ud kan anses for omfattet af de civile bestemmelser, jf. herved Østre Landsrets dom af 9. marts 2007 (8. afd.nr. S-3321-06). I denne sag var en udsendt officer blevet dømt for bedrageri og pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, ved at have afgivet urigtige oplysninger om et tjenstligt forhold. Landsretten tiltrådte i dommen anvendelsen af militær straffelov § 27, "*da den militære forseelse må tillægges selvstændig betydning*".

Betydningen af samtidig anvendelse af militær straffelov og civile straffebestemmelser for strafudmålingen må afgøres efter en konkret vurdering.

Eksempler fra retspraksis

Østre Landsrets dom af 18. februar 2009 (UfR 2009.1380 Ø) – pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2, og uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241

En soldat foretog i en lejr i Afghanistan i strid med stående ordre opladning af et let maskingevær, som var monteret på en pansret mandskabsvogn, med skarp ammunition og tog ladegreb, hvor ved han uagtsomt affyrede fem skud, som ramte en soldat med døden til følge.

Retten i Herning, dom 3. maj 2012 (5-400/2012) – overtrædelse af færdselsloven og grov pligtforsømmelse

En sergent blev fundet skyldig i overtrædelse af færdselslovens § 117 a, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 1, og § 56, stk. 1, ved til dels i tjenesten at have ført motordrevet køretøj dels i frakendelsestiden og dels efterfølgende selv om han ikke havde generhvervet førerretten. Han blev endvidere fundet skyldig

i grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, ved at have undladt at gøre sine militære overordnede bekendt med, at han ikke var i besiddelse af gyldigt kørekort.

Retten i Sønderborg, dom af 5. december 2017 (K01-6043/2017) - overtrædelse af knivloven og grov pligtforsømmelse

En kvindelig værnepligtig blev for overtrædelse af knivlovens § 7, jf. § 1, og militær straffelov § 27, jf. VFKBST O.642-0, pkt. 8, idømt en betinget fængselsstraf på 7 dage ved på et diskotek uden anerkendelsesværdigt formål og under skærpene omstændigheder at have været i besiddelse af en af forsvaret udleveret foldekniv, som hun fremtog på diskoteket.

Østre Landsrets dom af 14. juni 2018 (6.afd.nr. S-186-18) – mandatsvig og grov pligtforsømmelse mv.

En officer blev fundet skyldig i mandatsvig efter straffelovens § 280, overtrædelse af straffelovens § 163 og grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, jf. FRSBST 581-7 om firmahæftende betalingskort ved på en restauration uberettiget at have foretaget privat betaling for et beløb af 928,60 €, svarende til 6.908,95 kr., med sit tjenstligt udleverede betalingskort.

Retten på Bornholm, dom 28. februar 2019 (1-29/2019) – overtrædelse af fyrværkeriloven og grov pligtforsømmelse

En sergent blev fundet skyldig i overtrædelse af fyrværkerilovens § 2, stk. 1, nr. 2, jf. § 2, stk. 1, ved i en offentlig skov uden tilladelse at have antændt og afskudt 9 stk. observationsrøg M/66 samt flere øvrige pyrotekniske artikler, som stammede fra en kaserne. Han blev endvidere fundet skyldig i grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, ved ikke at have afleveret genstandene tilbage til kasernen, efter han blev bekendt med, at han var kommet i besiddelse af dem.

Retten i Holstebro, dom 25. marts 2019 (3-790/2019) – overtrædelse af færdselsloven og grov pligtforsømmelse

En overkonstabel blev fundet skyldig i overtrædelse af færdselslovens § 117 a, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1, ved i tre tilfælde at have ført en militær personbil, selvom han var frakendt førerretten som følge af spirituskørsel. Han blev endvidere fundet skyldig i grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, ved at have undladt at gøre sin militære overordnede bekendt med, at han ikke var i besiddelse af gyldigt kørekort.

Retten i Esbjerg, dom af 13. november 2019 (98-5836/2019) - overtrædelse af knivloven og grov pligtforsømmelse

En konstabelelev blev for overtrædelse af knivlovens § 7, jf. § 2, stk. 1, nr. 3, og militær straffelov § 27, stk. 1, jf. VFKBST O.642-0, pkt. 5, idømt en bøde på 6.000 kr. ved i sit skab på kasernen at have været i besiddelse af en privat indkøbt springkniv.

3.7. Andre spørgsmål vedrørende sanktionsfastsættelsen i militære straffesager

3.7.1. Sanktionsfastsættelsen for de enkelte personelgrupper

I visse situationer må forhold begået af overordnet personel bedømmes strengere, jf. herved de almindelige strafudmålingsprincipper i straffelovens § 80 mv., der er omtalt oven for. Det er bl.a. kommet til udtryk i de generelle vejledende bødetakster for overtrædelse af de bestemmelser i militær straffelov, der retter sig mod forhold begået af overordnet personel.

Sanktionen fastsættes efter en *konkret vurdering* af lovovertrædelses karakter og grovhed og oplysninger om gerningsmandens forhold, jf. straffelovens § 80.

I Højesterets dom af 25. april 2012, trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 2012, side 2387 H, tiltrådte Højesteret, at en højtstående officers bevidst usande oplysninger over for forsvarrets øverste ledelse statuerede en så grov forsømmelse af de pligter, der følger af stillingen, at forholdet var omfattet af den militære straffelovs § 27, stk. 2, jf. stk. 1.

Højesteret bemærkede bl.a., at der ved afgørelse af, om der foreligger pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2, bl.a. kan lægges vægt på, om der er tale om tilfælde, hvor *"en befalingsmand i høj grad har svigtet over for de krav, der efter hans stilling må stilles til ham"*. Højesteret fandt ikke grundlag for at ændre den af landsretten udmålte bødestraf på 8.000 kr. Se endvidere Vestre Landsrets dom af 24. august 2020 i sagen mod en tidligere hærchef, der blev fundet skyldig i blandt andet overtrædelse af militær straffelovs § 27, stk. 2, og overtrædelse straffelovens § 155, der er omtalt neden for i afsnit 4.5.4.

3.7.2. Særlig lav indtægt

Se herom Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om "Strafudmåling (§§ 80-84)", pkt. 5.1.2., Generelt om nedsættelse af bøder.

Efter praksis i færdselssager kan bøder til personer med særlig lav indtægt nedsættes til det halve beløb, dog mindst 500 kr., når der foreligger nogle nærmere angivne oplysninger om den pågældendes indtægtsforhold, jf. Rigsadvokatmeddelelsens afsnit "Færdsel – Generelle retningslinjer for strafpåstande i færdselssager", pkt. 5.2.2. Denne ordning finder dog ikke anvendelse for så vidt angår bl.a. indtægtsbestemte bøder og bøder for kørsel uden kørekort. Se herom meddelelsens pkt. 5.2.3.

Tilsvarende bestemmelser findes i blandt andet Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om "Værnepligt - overtrædelse af værnepligtsloven mv.", "Sanktionspåstande i våbensager", "Narkotika", "Fyrværkeri", og "Ordensbekendtgørelsen".

Det er indtægtsforholdene på gerningstidspunktet, der er afgørende for spørgsmålet om bødenedsættelse. Nærmere retningslinjer, herunder indtægtsgrænser for bødenedsættelse, kan findes i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit "Strafpåstanden i sager om overtrædelser af straffeloven", pkt. 2.2.

Som følge af værnepligtiges lønforhold i almindelighed er der efter retspraksis ikke grundlag for at nedsætte bøden som følge af særlig lav indkomst.

3.8. Strafferetlig forældelse

Strafferetlig forældelse indebærer, at lovovertræderen ikke kan straffes eller underkastes andre retsfølger efter straffeloven. Bestemmelserne om strafferetlig forældelse fremgår af straffelovens kapitel 11 om ophør af den strafbare handlings retsfølger.

Efter straffelovens § 92 straffes en lovovertrædelse ikke, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93-94. Der gælder dog længere forældelsesfrister for konfiskation af udbyttet af en forbrydelse. Regler i retsplejeloven åbner mulighed for, at retten kan afvise en sag på grund af forældelse allerede før hovedforhandlingen.

Uddrag af straffelovens § 93 om forældelsesfrist

§ 93. Forældelsesfristen er

- 1) 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen.
- 2) 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 3) 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 4) 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

Forældelsesreglerne indebærer, at en række af de mindre alvorlige pligtforsømmelser i militær straffelov forældes efter to år.

Strafansvaret er uforældeligt, når

- der er hjemlet straf af fængsel indtil på livstid
- lovovertrædelsen er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt (straffeloven § 93 a)
- der er tale om torturhandlinger (militær straffelov § 10 a).

Bestemmelsen i straffelovens § 93 a blev indsat i straffeloven ved lov nr. 364 af 24. maj 2005 for at sikre, *”at det ikke kan blive nødvendigt at lade dansk militærpersonel retsforfølge ved Den Internationale Straffedomstol på grund af forældelse, men at Danmark i stedet har mulighed for selv at retsforfølge ved danske domstole”*.

Militær straffelov § 10 a har denne ordlyd:

»§ 10 a. Når en lovovertrædelse er omfattet af denne lovs § 27 a, indtræder forældelse ikke.«

Bestemmelsen blev indsat under udvalgsbehandlingen af lovforslaget, jf. bemærkningerne til justitsministerens ændringsforslag:

”Med ændringsforslag nr. 1 indsættes en bestemmelse i straffeloven, der indebærer, at strafansvaret for torturhandlinger, som er omfattet af den foreslåede strafskærpesbestemmelse i straffelovens § 157 a, ikke forældes.

Det foreslås, at der indsættes en tilsvarende bestemmelse om uforældelighed i den militære straffelov, jf. ændringsforslag nr. 6.

Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål nr. 5.”

4. Strafpåstande for overtrædelser af de enkelte bestemmelser i militær straffelov

4.1. Indledning

Nedenfor angives vejledende retningslinjer for straffpåstande ved overtrædelse af en række bestemmelser i militær straffelov. Der er ikke i lovforslagets bemærkninger tilkendegivelser vedrørende den forventede strafudmåling for de enkelte overtrædelser, og bødestørrelserne er fastsat ved en justering af de hidtil gældende bestemmelser i Generalauditør Meddelelse nr. 7/2007.

Militær straffelov kapitel 2, speciel del, er opdelt i en række afsnit om de militære pligter. Der er i de følgende punkter fastsat vejledende bødetakster mv. for de hyppigst forekommende overtrædelser af militær straffelovs bestemmelser om

- pligter som underordnet (§§ 11-14),
- pligter som overordnet og sideordnet mv. (§§ 15-19),
- rusmidler mv. (§§ 20-23) og
- andre pligtforsømmelser (§§ 24-27a).

Strafferammen i bestemmelserne om forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed (§§ 28-35) og andre forbrydelser under væbnet konflikt (§§ 36-38) er med få undtagelser fængselsstraf, og det er henset til karakteren af disse lovovertrædelser ikke relevant at fastsætte vejledende straffpåstande for overtrædelse af disse bestemmelser. Tilsvarende gælder mytteribestemmelsen i § 12.

Retningslinjerne gælder både for bødestørrelsen i sager, der afgøres med bødeforelæg, og for de påstande, der nedlægges i sager, som indbringes for domstolene. Se endvidere pkt. 6 om indbringelse af sager for retten.

Oversigt over vejledende bødetakster for overtrædelse af de typisk forekomne overtrædelser af militær straffelov er optrykt i **bilag 1** til sanktionskataloget.

4.2. Pligter som underordnet – militær straffelov §§ 11-14

Der er i militær straffelov § 14 fastsat en særlig bestemmelse om strafnedsættelse og strafbortfald for underordnetes personers overtrædelse af visse militære pligter. Bestemmelsen har denne ordlyd:

”§ 14. Straffen efter §§ 11-13 kan nedsættes eller bortfalde, når den foranstående eller vagten ved sin adfærd har givet anledning til lovovertrædelsen.”

Det er i forarbejderne til bestemmelsen anført, at

”Bestemmelsen svarer til den gældende § 19, dog således at der foreslås en sproglig modernisering. Bestemmelsen foreslås tillige udvidet til også at give mulighed for strafnedsættelse eller strafbortfald, såfremt den foranstående eller vagten ved sin adfærd selv har givet anledning til respektstridig opførsel, jf. henvisningen til forslaget § 13. Der kan f.eks. være tale om – objektivt set – provokerende, groft fornærmende eller, som det hedder i den gældende bestemmelse, »udæskende« forhold.”

4.2.1. Ulydighed (§ 11)

Bestemmelsen om ulydighed har følgende ordlyd:

”§ 11. Den, der unnlader at efterkomme en tjenstlig ordre fra en overordnet eller vagt, eller som efterkommer ordren på klart utilfredsstillende måde, straffes i grove tilfælde for ulydighed med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Straffen kan ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 3 år, når ulydigheden er af særlig grov karakter, navnlig når den har medført betydelig skade eller fare eller har været egnet til at svække lydigheden hos andre tilstedeværende. Er ulydigheden forbundet med vold mod overordnet eller vagt, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 10 år.”

Bestemmelsen om ulydighed er en af de centrale bestemmelser om kvalificeret pligtforsømmelse, hvilket er fremhævet i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, hvorefter

”Pligtstridig adfærd i form af ulydighed må også i dag betragtes som en kvalificeret pligtforsømmelse og bør derfor optages i en selvstændig straffebestemmelse. Ulydighed kan være af ret alvorlig karakter og efter omstændighederne indebære betydelige risici. En selvstændig bestemmelse vil endvidere kunne medvirke til at beskytte f.eks. menige, der udfører vagttjeneste, mod krænkende eller anden ulovlig adfærd fra andet personel, herunder sideordnet personel, og derved understøtte den myndighed, som f.eks. den værnepligtige er tillagt som vagt.”

Det anføres videre om justeringen af strafferammen, at

”Strafferammen for ulydighed, jf. den gældende bestemmelse i § 16, stk. 1, 1. punktum, er fængsel indtil 6 måneder, mens strafferammen for vagtforseelser er fængsel indtil 1 år, jf. gældende § 26,

stk. 1, og lovforslagets § 24. Ulydighed, navnlig i form af den direkte nægtelse af at efterkomme en ordre, vil efter omstændighederne være af samme strafværdighed som en vagtforseelse. Strafferammen foreslås derfor forhøjet fra de gældende 6 måneders fængsel til fængsel indtil 1 år, jf. lovforslagets § 11.”

Om forsætlig grov ulydighed under *væbnet konflikt* anføres i forarbejderne, at

”Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 16 om ulydighed indeholder ikke som f.eks. den gældende bestemmelse i § 26 om vagtforseelser en skærpet strafferamme for overtrædelser, der begås under væbnet konflikt. I gældende § 33 om krigsforræderi findes ganske vist en bestemmelse om strafansvar for den, der under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil undlader at udføre en befaling. § 33 forudsætter imidlertid, jf. indledningen til bestemmelsen, at forholdet er begået »i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar«. Strafferammen i § 33 er fængsel ikke under 8 år. I gældende § 35, stk. 1 og 2, findes endvidere bestemmelser om strafansvar for den, der på pligtstridig måde søger at unddrage sig faren i kamp mv. Strafferammen er her fængsel indtil 12 år.

Der vurderes derfor at være behov for at indføre en selvstændig skærpet strafferamme for tilfælde af ulydighed, som begås under væbnet konflikt, når forholdet ikke kan henføres under gældende §§ 33 (lovforslagets § 28) eller 35 (lovforslagets § 31). Konsekvenserne af disse forbrydelser vil som følge af den tekniske udvikling i dag kunne være langt mere alvorlige end sine katastrofale under væbnet konflikt i forhold til det, der kunne forudses i 1973 eller i 1937, hvor de gældende strafferammer i al væsentlighed blev fastsat. Den skærpede strafferamme under væbnet konflikt for ulydighed foreslås på denne baggrund fastsat til fængsel indtil 10 år. Den foreslåede strafferamme er udtrykkeligt begrænset til forsætlige forhold.”

Lydighedspligten efter militær straffelov § 11 hører til blandt de centrale bestemmelser om pligtforsømmelser i militær straffelov. På denne baggrund bør sanktionsniveauet for overtrædelse af denne bestemmelse i udgangspunktet være højere end for overtrædelse af de andre bestemmelser om pligter som underordnet (§§ 11-14).

Der nedlægges påstand om en skærpet sanktion i sager om overtrædelse af stk. 2 og stk. 3.

Strafpåstande:

Grov ulydighed efter § 11, stk. 1	2.500 kr.
Forsætlig ulydighed af særlig grov karakter efter § 11, stk. 2	skærpet bøde/fængsel
Forsætlig grov ulydighed under <i>væbnet konflikt</i> efter § 11, stk. 3	fængsel

I særligt grove sager – f.eks. lydighedsnægtelse i forbindelse med internationale operationer – nedlægges påstand om frihedsstraf.

Vejledende retspraksis.

Grov ulydighed efter § 11, stk. 1:

Østre Landsrets dom 14. november 2016 (UfR 2017.777Ø).

En sergent blev idømt en bøde på 2.500 kr. for overtrædelse af militær straffelovs § 11, idet han undlod at efterkomme en tjenstlig ordre fra en overordnet om af sikkerhedsmæssige hensyn at aflyse en helikopterflyvning.

Forsætlig ulydighed af *særlig* grov karakter efter § 11, stk. 2.

Retten i Køge, dom 10. juli 2006 (S 564/2006) – fængsel i 4 måneder.

En overkonstabel ved det danske kontingent i Irak blev fundet skyldig i overtrædelse af militær straffelovs § 11, stk. 2, jf. stk. 1, ved i 2006 at have nægtet at deltage i patrulje i det danske missionsområde i Irak. Byretten anså pågældende med fængsel i 4 måneder og bemærkede, at den militære lydighedspligt må anses for helt central for forsvaret. Byretten fandt ikke grundlag for at gøre straffen betinget, hverken helt eller delvis.

Retten i Aalborg, dom 15. november 2006 (SS 10.3550/2006) – fængsel i 30 dage.

En sergent ved Jægerkorpset blev fundet skyldig i overtrædelse af militær straffelovs § 11, stk. 2, jf. stk. 1, ved at have nægtet at lade sig udsende til Irak i 2006. Byretten anså pågældende med fængsel i 30 dage (dissens for fængsel i 60 dage). Der var ikke grundlag for at gøre straffen betinget. Der blev ved strafudmålingen i skærpende retning bl.a. lagt vægt på, at tiltalte måtte påregne, at han kunne udsendes med kort varsel, og at hans nægtelse var velovervejet. I formildende retning blev der lagt vægt på tiltaltes personlige forhold.

Forsætlig ulydighed af *særlig grov* karakter under *væbnet konflikt* efter § 11, stk. 2, og stk. 3.

Retten i Hillerød, dom 6. september 2011 (8-1464/2011) – fængsel i 4 måneder (betinget).

En konstabel, der gjorde tjeneste som minerydder ved det danske kontingent ved ISAF hold 8, blev fundet skyldig i ulydighed af særlig grov karakter under væbnet konflikt efter militær straffelovs § 11, stk. 1, jf. stk. 2 og stk. 3, ved i 2010 at have nægtet at udføre en ordre om at rydde et spor ned til en dansk patrulje, der var blevet ramt af en improviseret sprængladning. Byretten anså den pågældende med fængsel i 4 måneder, der under hensyn til den medgåede tid siden hændelsen og de vanskelige forhold, ordren skulle udføres under, blev gjort betinget.

4.2.2. Respektstridig opførsel (§ 13)

Bestemmelsen om respektstridig opførsel har denne ordlyd:

”§ 13. Den, der forsætligt ved handling eller i ord groft krænker en foranstående eller vagt, straffes for respektstridig opførsel med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 20 vedrører forsætlig »respektstridig opførsel over for foranstående eller vagt«. Bestemmelsen supplerer bestemmelsen om ulydighed over for overordnet eller vagt.

Der vurderes fortsat behov for at kunne reagere med en strafferetlig reaktion over for forhold, som ikke er udtryk for ulydighed, der er omfattet af § 16 (lovforslagets § 11), men som – ikke mindst af hensyn til respekten og disciplinen – kan medvirke til at undergrave eller belaste forholdet mellem de involverede. Dette er centralt ikke kun i forhold til overordnede, men også i forhold til foranstående. Der er derfor ikke fundet grundlag for at foreslå bestemmelsen begrænset til kun at omfatte respektstridig opførsel over for overordnet personel.”

Strafpåstande:

Forsætlig respektstridig opførsel

1.500 kr.

4.3. Pligter som overordnet og sideordnet mv. (§§ 15-19)

Pligterne som overordnet og sideordnet mv. rummer forskellige former for pligtstridig adfærd, herunder forskelsbehandling/chikane, uberettiget modtagelse af gaver, undladelse af at gribe ind over for underordnet personers krænkende behandling af deres underordnede, forsætlig grov krænkelse af underordnet og udsættelse af sideordnet for særlig krænkende behandling, herunder for nedværdigende ritualer. Bestemmelsen er navnlig knyttet til den overordnedes misbrug af den befalingsret, vedkommende er tillagt som overordnet.

Forsætlig forskelsbehandling (§ 15)

Bestemmelsen om forsætlig forskelsbehandling har denne ordlyd:

”§ 15. Den overordnede, som forsætligt ved forskelsbehandling, chikane eller på tilsvarende måde forfølger en eller flere underordnede, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Det, der især kan begrunde en selvstændig kriminalisering af denne form for pligtforsømmelse (»forfølgelse« af en underordnet), er, at den overordnede herved misbruger den befalingsret, han er tillagt som overordnet. Forfølgelse fra en foranstående over for en efterstående, der ikke samtidig er hans underordnede, henføres i dag under gældende militær straffelov § 15. Denne retstilstand ændres ikke ved forslaget.

...”

Uberettiget gavemodtagelse mv. (§ 16)

Bestemmelsen om uberettiget gavemodtagelse har denne ordlyd:

§ 16. Den foranstående, der fra efterstående uberettiget modtager gave, pengelån eller anden fordel, straffes for misbrug af stilling med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Det er især kommandoforholdet, herunder et muligt fremtidigt kommandoforhold, mellem den foranstående og den efterstående, der gør, at den foranstående ikke må bringe sig i en risiko for at »komme i lommen« på den efterstående. Det helt centrale bag bestemmelsen er, at forholdet skal være egnet til at bringe den foranstående i et afhængighedsforhold til den efterstående på tilsvarende måde som efter den gældende bestemmelse. Dette følger af udtrykket »uberettiget«.

Bestemmelsen beskytter desuden efterstående personel mod, at den foranstående udnytter kommandoforholdet til at opnå personlige fordele.

...”

Forsvarsministeriet har administrativt fastsat nærmere retningslinjer for personellet adgang til at modtage og yde gaver mv. Se herom Forsvarsministeriets cirkulære nr. 9224 af 7. april 2006 om foranstående og overordnet personels modtagelse af gave, pengelån eller anden fordel mv.

Overordnedes manglende indgriben over for underordnet personels krænkende behandling af deres underordnede (§ 17)

Bestemmelsen om overordnedes manglende indgriben over for underordnet personels krænkende behandling af deres underordnede har denne ordlyd:

§ 17. Den overordnede, der forsætligt undlader at gribe ind over for en underordnetes krænkende behandling af dennes underordnede eller sideordnede, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Den foreslåede bestemmelse er ny. Den overordnedes manglende indgriben over for underordnet personels krænkende behandling af deres underordnede (undertiden kaldet »myndigheds ikke-brug«) henføres efter gældende ret under militær straffelov § 15. Forholdet bør imidlertid udskilles til en selvstændig straffebestemmelse, idet det herved tydeliggøres, at overordnet, militært personel har pligt til at beskytte deres underordnede mod uacceptabel behandling fra overordnet eller sideordnet personel, jf. også lovforslagets almindelig bemærkninger punkt 3.9.

Militær straffelov fra 1937 indeholdt i § 55 en tilsvarende bestemmelse om den foresattes forsømmelse af at gribe ind over for undergivnes forseelser i form af f.eks. rekrutplagerier. § 55 blev i lighed med et stort antal andre materielle straffebestemmelser ophævet ved 1973-loven, således at forholdene i stedet henførtes under den almindelige bestemmelse i § 15.

På baggrund af oplysninger om enkelte konkrete sager fra de senere år om såkaldte »optagelsesritualer« og lignende blandt personellet har det været overvejet, om den foreslåede bestemmelse bør suppleres med en bestemmelse, der omfatter den overordnedes manglende indgriben over for underordnedes krænkende adfærd over for deres sideordnede. Den overordnedes undladelse af at gribe ind over for sådanne forhold må betragtes som en efter omstændighederne alvorlig form for pligtforsømmelse. Disse situationer er derfor også foreslået omfattet af bestemmelsen.

»Optagelsesritualer« og lignende finder undertiden sted med de impliceredes accept, og det kan derfor være vanskeligt for en overordnet, der bliver bekendt med situationen, at vurdere, om der er anledning til at gribe ind. Bestemmelsen er imidlertid formuleret således, at den overordnede har pligt til at gribe ind, såfremt forholdet objektivt set opfylder gerningsbeskrivelsen, dvs. at der er tale om krænkende behandling. På grund af den situation de implicerede er i, kan et samtykke som udgangspunkt ikke tillægges betydning.

...”

Forsætlig krænkelser af underordnet (§ 18)

Bestemmelsen om forsætlig krænkelser af underordnet har denne ordlyd:

§ 18. Den overordnede, der forsætligt ved handling eller i ord groft krænker en underordnet, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Den foreslåede bestemmelse er ny, jf. også lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.9. Den overordnede krænker adfærd over for den underordnede er efter gældende militær straffelov ikke reguleret i en selvstændig straffebestemmelse, men behandles som en pligtforsømmelse efter den almindelige bestemmelse i gældende § 15. Denne form for pligtforsømmelse findes at være af samme strafværdighed som den tilsvarende respektstridige adfærd, som er omfattet af den gældende bestemmelse i § 20 (lovforslagets § 13).

For at understrege, at en overordnet på samme måde har pligt til at respektere en underordnet, foreslås det, at der indføres en selvstændig straffebestemmelse, som regulerer dette forhold.

Den foreslåede bestemmelse er således et modstykke til forslaget til § 13. Bestemmelsen omfatter den overordnede pligtstridige adfærd over for den underordnede, hvor forholdet ikke er af en sådan karakter, at der er tale om »forfølgelse« eller »chikane«, jf. den gældende bestemmelse i § 21 og lovforslagets § 15. Om udtrykket »krænker« henvises til bemærkningerne under § 13.

Følgende situationer er ikke omfattet af den foreslåede bestemmelse: Er der objektivt set ikke tale om en krænkelser, selvom den pågældende måtte føle sig krænket, falder forholdet uden for bestemmelsen. Det samme gælder, hvor der objektivt set er tale om en krænkelser, men hvor krænkelseren ikke kan betegnes som grov.

...”

Sideordnede krænkerende behandling (§ 19)

Bestemmelsen om særligt krænkerende behandling af sideordnede har denne ordlyd:

§ 19. Den, der udsætter en sideordnet for særlig krænkerende behandling, herunder for nedværdigende ritualer, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Militær straffelov indeholder ikke i dag en selvstændig bestemmelse, der kriminaliserer sideordnet personers nedværdigende behandling af hinanden, herunder i forbindelse med såkaldte optagelsesritualer, hvor der kan være tale om at typisk de nystartede eller mere uerfarne bliver udsat for særlige ritualer fra ældre sideordnede. Sådanne forhold kan efter gældende ret efter omstændighederne henføres under den almindelige bestemmelse i gældende § 15.

Disse handlinger, som i et vist omfang allerede i dag er forbudt på en række tjenestesteder, er uacceptable. De kan ofte være stærkt belastende for eventuelle »svage soldater«, kammeratskabet, tjenestestedet og for forswarets omdømme og rumme risiko for gruppepres og skjulte overgreb. Der findes derfor behov for, at sådanne handlinger, herunder ritualer, som sideordnede udsætter hinanden for, i grove tilfælde kan henføres under en specifik straffebestemmelse. Den foreslåede bestemmelse supplerer således forslaget § 17, der vedrører den overordnede manglende indgriben i disse situationer.

Accept fra den krænkede side af at deltage i de pågældende handlinger fritager ikke gerningsmanden eller -mændene for strafansvar. Den foreslåede bestemmelse finder også anvendelse, når forholdet er begået uden for militært område, herunder i lukkede selskaber på privat område, når blot det krænkende forhold udspringer af det tjenstlige tilhørsforhold.

Det er ikke blot den, der aktivt udsætter en sideordnet for en nedværdigende eller krænkende behandling, der kan straffes. Efter omstændighederne kan også personel, der passivt ser til uden at gribe ind over for det krænkende forhold, straffes for medvirken, jf. straffeloven § 23.

Det er ikke en betingelse for at pålægge strafansvar, at den pågældende faktisk føler sig krænkelse eller nedværdiget. Det er tilstrækkeligt, at handlingen generelt er egnet til at krænke eller nedværdige. Strafferammen foreslås fastsat til bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

...”

Strafpåstande for overtrædelse af militær straffelov §§ 15-19:

Overtrædelse af §§ 15-19 om pligter som *overordnet*, bør i udgangspunktet sanktioneres med en højere bødestraf end for den tilsvarende bestemmelse i § 13 om underordnet personels adfærd.

Udgangspunkt

2.000 kr.

Eksempel

Vestre Landsrets anke dom af 26. april 2017 (sag V.L. S-2188-16) – grov krænkelse af underordnet – bøde 2.000 kr.

En sergent blev fundet skyldig i overtrædelse af militær straffelov § 18 ved under tjeneste ved Hærens Basis Uddannelse groft at have krænket en kvindelig værnepligtig med udtalelsen ”skinkefisse”.

4.4. Rusmidler m.v. – militær straffelov §§ 20-23

Sager vedrørende overtrædelse af militær straffelov §§ 20-22, påvirkethed i tjenesten, overtrædelse af promillegrænser og besiddelse af euforiserende stoffer i tjenesten eller på militært område skal behandles som straffesager. Overtrædelse af disse bestemmelser kan således ikke afgøres med disciplinære sanktioner.

4.4.1. Påvirkethed i tjenesten (§ 20)

Bestemmelsen om påvirkethed i tjenesten har denne ordlyd:

§ 20. Den, der ved indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer, opstemmende eller bedøvende midler eller på lignende måde har bragt sig i en tilstand, hvor vedkommende ikke er i stand til at varetage sin tjeneste på fuldt forsvarlig måde, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Bestemmelsen er en af de centrale bestemmelser om kvalificeret pligtforsømmelse, se herom nærmere de specielle bemærkningerne til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Efter den gældende bestemmelse i militær straffelov § 27, stk. 1, er det strafbart at »beruse sig« i tjenesten eller at indtage spiritus mv. på et tidspunkt, »når tjeneste må påregnes at forestå, således at han møder beruset i tjenesten«.

Den foreslåede bestemmelse svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse.

Udtrykket »beruser sig« i den gældende bestemmelse er foreslået ændret til »indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer, opstemmende eller bedøvende midler eller af lignende årsager«. Der er herved ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde i forhold til den gældende bestemmelse, men alene en præcisering. Den foreslåede formulering svarer endvidere i det væsentlige til bestemmelsen i færdselsloven § 54.

Gerningsindholdet foreslås samtidig suppleret med et krav om, at tilstanden skal indebære, at den pågældende »ikke er i stand til at varetage sin tjeneste på fuldt forsvarlig måde«. Selve indtagelsen af alkohol mv. er således ikke i sig selv strafbar, men det kræves, at påvirketheden skal have haft den beskrevne indvirkning på evnen til at varetage tjenesten. Dette krav indebærer en vis begrænsning i det strafbares område i forhold til den gældende bestemmelse. På den anden side er med udtrykket »fuldt forsvarlig måde« tilsigtet, at der ikke skal meget til, før spiritusindtagelse i tjenesten kan medføre strafansvar. Kravet om fuld tjenestedygtighed skyldes navnlig, at den daglige tjeneste i forsvaret ofte er forbundet med mulighed for omgang med våben og andet farligt materiel, ligesom tjenesten kan omfatte betjening af udstyr mv., hvor manglende agtpågivenhed kan indebære risiko for alvorlig skade eller fare herfor. Som bestemmelsen foreslås formuleret, stilles der således ikke krav om, at indtagelsen skal have medført en konkret farlig situation.

Om betingelserne for strafansvar er opfyldt, må afgøres på grundlag af den pågældendes egen forklaring om omfanget af spiritusindtagelsen mv., vidneforklaringer om hans adfærd under tjenesten og øvrige foreliggende oplysninger. Størrelsen af en eventuel promille er naturligvis af betydning, men ikke i sig selv afgørende. Blodprøve kan kræves udtaget under de betingelser, der er nævnt i retsplejeloven § 792 b, stk. 2, færdselsloven § 55, stk. 2, og forslaget til § 15 i militær retsplejelov.

Den foreslåede bestemmelse omfatter som den gældende bestemmelse både den, der beruser sig under tjenesten, og den, der møder beruset til tjeneste, forudsat, at indtagelsen af alkohol mv. er sket på et tidspunkt, hvor den pågældende måtte regne med snart at skulle på tjeneste. Ved udeladelsen af det gældende udtryk, »når tjeneste må påregnes«, er ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde. Strafansvar forudsætter, at der foreligger forsæt eller grov uagtsomhed. Heri ligger også, at den pågældende vidste eller måtte regne med, at han kunne blive indkaldt til tjeneste.

Strafferammen for frihedsstraf foreslås forhøjet fra de gældende 4 måneders fængsel til fængsel indtil 1 år, da en overtrædelse af bestemmelsen efter omstændighederne kan være ganske alvorlig og indebære ikke ubetydelige risici for andre.”

Bestemmelsen i militær straffelov § 20 er en central bestemmelse og bødeniveauet for overtrædelse af denne bestemmelse skal afspejle de særlige hensyn til bl.a. sikkerheden i forsvaret, som gør sig gældende. Dette indebærer samtidig, at bøden forhøjes, hvis vagttjeneste eller andre sikkerhedsmæssige opgaver kompromitteres.

Strafpåstande:

Udgangspunkt	2.500 kr.
Vagt (sikkerhed mv.)	3.500 kr.

Som eksempel på en forhøjet bøde kan nævnes følgende dom:

Retten i Viborg, dom af 20. januar 2014 (sag nr. 2993/2013) – bøde 6.000 kr. for overtrædelse af militær straffelov §§ 20-21 og § 24.

En flyverspecialist blev dømt for overtrædelse af militær straffelov §§ 20, 21 og 24 ved at have varetaget vagttjeneste på Flyvestation Karup med en alkoholpromille i blodet på mindst 2,8, hvilket medførte, at han faldt i søvn på gulvet i vagtlokalet og ikke kunne kontaktes, hvorfor han blev udtaget af vagttjenesten.

4.4.2. Overtrædelse af promillegrænser (§ 21)

Bestemmelsen om overtrædelse af promillegrænser har denne ordlyd:

§ 21. Forsvarsministeren kan fastsætte bestemmelser om promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret, navnlig når sikkerhedsmæssige forhold kan begrunde det. Forsvarsministeren kan herunder bemyndige militære myndigheder til at fastsætte promillegrænser i særlige situationer. Overtrædelse af sådanne promillegrænser straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Bestemmelsen er en af de centrale bestemmelser om kvalificeret pligtforsømmelse, se herom nærmere de specielle bemærkningerne til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Ved den foreslåede bestemmelse bemyndiges forsvarsministeren til at fastsætte promillegrænser for tjeneste i forsvaret, navnlig når sikkerhedsmæssige forhold kan begrunde det.

Der gælder i dag på flere tjenesteområder inden for forsvaret forbud mod at være påvirket af spiritus under tjenesten. I sådanne tilfælde er promillegrænsen fastsat til 0,00. På andre områder gælder promillegrænser, der er lavere end den promillegrænse på 0,5, der gælder efter færdselsloven § 53 for at føre motordrevet køretøj. Disse regler er fastsat administrativt, navnlig i blivende bestemmelser for det pågældende tjenestested eller den pågældende mission. Sådanne promillegrænser betyder, at en alkoholpromille, der overstiger den fastsatte, er ensbetydende med, at den pågældende ikke vil være i stand til at varetage sin tjeneste på det pågældende område på fuldt forsvarlig måde.

Militære øvelsesområder og andre områder og veje, som udgør militært område, og som ikke benyttes til almindelig færdsel, er ikke omfattet af færdselsloven, jf. færdselslovens § 1. Det betyder, at færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel ikke finder anvendelse ved kørsel i motordrevet køretøj, herunder militære køretøjer, på sådanne områder, medmindre der administrativt er fastsat bestemmelser herom.

Overtrædelse af administrativt fastsatte promillegrænser udgør efter gældende ret en pligtforsømmelse, som er strafbar efter den almindelige bestemmelse i militær straffelov § 15. Som eksempel på en promillegrænse på 0,00 kan nævnes regler for kørsel med pansrede køretøjer, hvorefter det er forbudt at køre, starte eller forsøge at starte motorer eller tekniske installationer, hvis noget besætningsmedlem er påvirket af spiritus eller på anden måde er uegnet til at varetage sine pligter på fuldt betryggende måde, jf. bestemmelsessættet HRN 911-031, kapitel 2, punktum 213.

Den foreslåede bestemmelse er begrænset til »særlige områder for tjeneste i forsvaret«, navnlig når sikkerhedsmæssige hensyn kan begrunde sådanne regler. Udtrykket »områder« omfatter både tjenstlige funktioner og geografiske områder, f.eks. et tjenestested i udlandet og et øvelsesområde.

Den foreslåede bestemmelse vil også kunne anvendes til at fastsætte bestemte promillegrænser for kørsel i motordrevet køretøj på militære områder mv., hvor færdselsloven ikke gælder. Om tjenstlige og arbejdsmæssige opgaver er af en sådan karakter, at der bør fastsættes promillegrænser, afgøres efter forslaget af ministeren.

Bestemmelsen vil endvidere kunne anvendes til at fastsætte promillegrænser, herunder om alkoholforbud på særlige områder eller i bestemte situationer, f.eks. under øvelser, forhøjet beredskab, ved anvendelse af særligt materiel, på særlige tjenestesteder, under missioner i udlandet mv. Ministeren vil i forskrifterne kunne give militære myndigheder hjemmel til at fastsætte promillegrænser i særlige situationer.

Det har været overvejet, om der tillige bør skabes hjemmel til at frakende retten til at føre motordrevet køretøj efter de regler, der gælder efter færdselsloven, i tilfælde af kørsel i spirituspåvirket tilstand på områder, hvor færdselsloven ikke gælder. Henset til, at reglerne om førerretsfrakendelse ikke finder anvendelse på civile, der fører motordrevet køretøj på sådanne områder under påvirkning af spiritus, findes der ikke tilstrækkelig anledning til at foreslå sådanne bestemmelser.

Overtrædelse af sådanne promillegrænser straffes som efter forslaget til § 20 med bøde eller fængsel indtil 1 år.

... ”

Forsvarsministeren har med hjemmel i § 21 udstedt bekendtgørelse nr. 220 af 20. marts 2009 om promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret. Bekendtgørelsen omfatter særlige områder, hvor der stilles særlige krav til personellets omhu og agtpågivenhed, især hvor sikkerhedsmæssige grunde gør sig gældende. Bekendtgørelsen oplister en række områder, herunder vagttjeneste, skarpskydning, omgang med farlige stoffer, betjening af pansrede køretøjer mv.

Overtrædelser af promillegrænserne er ligesom overtrædelse af bestemmelsen i § 20 særligt alvorlige for forsvaret, og der nedlægges påstand om bøde på samme niveau.

Strafpåstande:

Udgangspunkt
Vagt (sikkerhed mv.)

2.500 kr.
3.500 kr.

4.4.3. Besiddelse af euforiserende stoffer i tjenesten eller på militært område (§ 22)

Bestemmelsen om besiddelse af euforiserende stoffer har denne ordlyd:

§ 22. Den, der i tjenesten eller på militært område er i besiddelse af euforiserende stoffer, jf. lov om euforiserende stoffer, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning. Det samme gælder den, der indtager sådanne stoffer i tjenesten eller på militært område.

Se herom nærmere de specielle bemærkningerne til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Efter den foreslåede bestemmelse straffes enhver besiddelse eller indtagelse af euforiserende stoffer i tjenesten eller på militært område.

Efter § 1, stk. 2, i lov om euforiserende stoffer er det under strafansvar forbudt bl.a. at sælge, købe, udlevere og besidde euforiserende stoffer, der er omfattet af loven. De stoffer, der er omfattet, er optaget i bilag til loven. Straffen for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer er bøde eller fængsel indtil 2 år.

I praksis behandler den militære anklagemyndighed sager om militært personels besiddelse og indtagelse af disse stoffer i tjenesten som pligtforsømmelser efter den gældende bestemmelse i militær straffelov § 15, også når der er tale om ganske små kvanta, herunder af f.eks. hash.

Indtagelse eller besiddelse af sådanne stoffer er åbenbart uforenelig med tjeneste i forsvaret ikke mindst af sikkerhedsmæssige grunde, hvilket findes at burde fremgå klart af den militære straffelov.

Strafferammen foreslås at omfatte bøde og fængsel indtil 6 måneder. Er der tale om besiddelse af større mængder narkotika, herunder med henblik på videreoverdragelse, kan forholdet efter omstændighederne henføres under lov om euforiserende stoffer eller straffeloven § 191.

Om besiddelse eller brug af sådanne stoffer uden for tjenesten og på civilt område medfører strafansvar, må afgøres efter lov om euforiserende stoffer. Har den pågældende indtaget euforiserende stoffer i fritiden, vil han således ikke pådrage sig strafansvar, medmindre betingelserne herfor i lovforslagets § 20 er opfyldt. Det må antages, at betingelsen »at han ikke er i stand til at varetage tjenesten på fuldt tilstrækkelig måde« normalt vil være opfyldt også ved mindre grader af stofpåvirkethed ved påbegyndelsen af tjenesten.

...”

Det anføres i Nils Black, Militær Straffelov og Retsplejelov, Militær Disciplinarlov med kommentarer, at bestemmelsen i § 22 er opretholdt ved siden af lov om euforiserende stoffer, fordi en selvstændig bestemmelse i militær straffelov må antages at have en vis pædagogisk virkning samt under henvisning til den omstændighed, at den blotte indtagelse af euforiserende stoffer ikke er strafbar efter lov om euforiserende stoffer.

Indtagelse eller besiddelse af euforiserende stoffer i tjenesten eller på militært område er åbenbart uforeneligt med tjenesten i forsvaret, herunder særligt af hensyn til den militære sikkerhed, opretholdelse af disciplinen i forsvaret og ordenshensyn.

Besiddelse eller brug af euforiserende stoffer uden for tjenesten og på civilt område kan medføre strafansvar efter lov om euforiserende stoffer. Se herom Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Narkotika”, straks neden for.

Strafpåstande:

Ved besiddelse af euforiserende stoffer nedlægges der påstand om en sanktion efter Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Narkotika” med tillæg af 50 procent.

Efter Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Narkotika” er udgangspunktet ved udmåling af bødestraffe ved besiddelse af hash til eget forbrug i førstegangstilfælde en minimumsbødestraf af 2.000 kr. for indtil 9,9 gram hash. For hårde stoffer er udgangspunktet en bøde på 3.000 kr. ved besiddelse af indtil 0,9 gram amfetamin, kokain mv.

Ved overtrædelse af militær straffelov § 22 tages udgangspunktet i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Narkotika” *forhøjet* med 50 procent. Såfremt der ved overtrædelse af militær straffelov § 22 tillige sker kompromittering af sikkerheden eller vagttjeneste udmåles en *yderligere* skærpet bøde.

De samme betragtninger, som ovenfor anført om bødestraffe, gør sig ligeledes gældende i forbindelse med vurderingen af, hvornår der skal nedlægges påstand om *frihedsstraf* i forhold til det i Rigsadvokatmeddelelsen fastsatte.

Som altovervejende hovedregel straffes overdragelse eller besiddelse med henblik på videreoverdragelse af euforiserende stoffer med frihedsstraf. Er der tale om besiddelse af større mængder euforiserende stoffer, herunder med henblik på videreoverdragelse, kan forholdet efter omstændighederne henføres under lov om euforiserende stoffer eller straffelovens § 191. Se herom Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Narkotika”, pkt. 5.3 og 5.7.

4.4.4. Forstyrrelse af den offentlige orden (§ 23)

Bestemmelsen om forstyrrelse af den offentlige i orden har denne ordlyd:

§ 23. Den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i § 20 nævnte årsager, og som gennem sin påklædning el. lign. klart viser at høre til forsvaret, straffes med bøde.

Stk. 2. Den, der i forbindelse med tjeneste i udlandet forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i stk. 1 nævnte årsager, straffes med bøde. Under særlig skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 1 år.

Bestemmelsen har især til formål at beskytte forsvarets renommé.

Det anføres bl.a. om bestemmelsen i **stk. 2** i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Bestemmelsen er indsat for at beskytte personellet, hvor forseelsen er begået i udlandet. Muligheden for at straffe efter dansk lovgivning er normalt en forudsætning for, at de udenlandske myndigheder vil afstå fra strafforfølgning efter deres egen lovgivning. Det bemærkes, at det ikke er en betingelse, at den pågældende er i uniform eller på anden måde viser at tilhøre forsvaret.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.10.”

Om udlandssagerne anføres i Betænkning 2435/2004, Kapitel 134.2.4. Udvalgets overvejelser, at udvalgets flertal finder,

”at de overtrædelser, der er omfattet af forslaget til stk. 2, ofte vil have en betydelig grovere karakter end tilsvarende overtrædelser begået i Danmark.

Dette skyldes primært, at der ofte vil være betydelig større forskel mellem den acceptable adfærd i modtagerlandet og den efter dansk tradition acceptable adfærd. Dette medfører ikke blot, at en adfærd i modtagerlandet kan være en ordensforstyrrelse, selv om den ikke vil have denne karakter i Danmark, men også, at visse ordensforstyrrelser vil blive opfattet som særdeles krænkende i modtagerlandet, selv om vi nationalt vil betragte dem som forholdsvis underordnede. De sager, som udsendt dansk personel måtte give anledning til, vil ikke blot belaste det danske forsvars renommé, men vil kunne give betydelige problemer for den pågældende udsendte danske styrke eller den internationale styrke, den er en del af. Problemerne kan have sikkerhedsmæssig karakter og kan under alle omstændigheder vanskeliggøre den internationale styrkes mission, fordi denne ofte er afhængig af et godt samarbejdsforhold til modtagerlandets myndigheder og befolkning. Endelig vil det ofte være åbenbart for modtagerlandets befolkning, at der i de pågældende situationer er tale om militærpersoner tilknyttet en dansk styrke, selv om de pågældende er i civil.

Flertallet finder, at de nævnte forhold medfører, at overtrædelse af stk. 2 kan være betydeligt alvorligere end tilsvarende overtrædelse af stk. 1. F.eks. kan et tyveri eller en blufærdighedskrænkelse i modtagerlandet være betydeligt grovere end en tilsvarende krænkelse i Danmark. Den danske straf skal ikke udmåles efter strafniveauet i modtagerlandet, men ved fastsættelsen af den danske straf bør overtrædelsens grovhed ses i forhold til modtagerlandets normer. Flertallet finder

det nødvendigt at give hjemmel for frihedsstraf under skærpende omstændigheder. Disse vil typisk foreligge, hvis den pågældendes adfærd har medført sikkerhedsproblemer for den internationale styrke, vedkommende tilhører, eller hvor adfærd har givet betydelige samarbejdsproblemer for denne. Det forudsættes naturligvis, at danske militærpersoner, der udsendes, modtager klar instruktion om adfærdsnormerne i modtagerlandet. Det foreslåede stk. 2 er udtryk for et ønske om at signalere respekt for modtagerlandets kultur, og flertallet ser ikke nogen risiko for, at denne særlige udlandsbestemmelse ikke vil blive accepteret i modtagerlandet som en del af den til grund for missionen liggende aftale om eksklusiv dansk jurisdiktion over dansk militærpersonel.”

Ved lov nr. 249 af 30. marts 2011 om ændring af bl.a. politiloven blev straffen for overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 12 som *minimum* fastsat til 1.000 kr., medmindre der foreligger grovere omstændigheder.

Det fremgår af forarbejderne til denne lov, at det forventes, at strafskærpelsen vil have en vis afsmittende virkning på strafniveauet ved overtrædelse af bestemmelser i den øvrige lovgivning, hvis gerningsindhold minder om bestemmelserne i ordensbekendtgørelsen, således at sammenhængen mellem straffene for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen og disse straffebestemmelser i den øvrige lovgivning bibeholdes.

Strafpåstande:

Bødepåstandene for overtrædelse af § 23, stk. 1, er tilpasset den seneste justering af bødepåstandene for overtrædelse af ordensbekendtgørelsen, jf. Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Ordensbekendtgørelsen”.

Den vejledende bødepåstand for overtrædelser af stk. 2 (udlandssager) er i overensstemmelse med det tidligere bødekatalog fastsat til det dobbelte.

Udgangspunkt:

Overtrædelse af § 23, stk. 1	1.000 kr.
Overtrædelse af § 23, stk. 2	2.000 kr.

4.5. Andre pligtforsømmelser – militær straffelov §§ 24-27 a

4.5.1. Vagtforseelse (§ 24)

Bestemmelsen om vagtforseelse har denne ordlyd:

§ 24. Den, der groft tilsidesætter sine pligter som vagt, straffes for vagtforseelse med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 3 år, når forholdet er af særlig grov karakter, navnlig når det har medført betydelig skade eller fare eller har givet anledning til, at der er begået en forbrydelse.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 10 år.

Vagtforseelser er en af de kvalificerede militære pligtforsømmelser, der bl.a. er central for den militære sikkerhed. Se herom nærmere de specielle bemærkningerne til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Den foreslåede bestemmelse vedrører vagtforseelser svarende til den gældende bestemmelse i § 26 med den sproglige ændring, at ordene »begår en vagtforseelse« foreslås ændret til »tilsidesætter sine pligter som vagt«. Denne form for pligtforsømmelser kan efter omstændighederne – også under fredsforhold – være af ganske alvorlig karakter, og det foreslås derfor, at disse forhold fortsat reguleres i en selvstændig straffebestemmelse.

Vagtforseelser er udtryk for overtrædelse af pligter, der følger af tjenesten som vagt i forbindelse med militær vagttjeneste. Disse pligter fremgår dels af reglementer mv., dels af konkrete instrukser og pålæg fra overordnede, og følger desuden af selve vagttjenestens formål. Som eksempel på det sidste kan nævnes pligten til at gribe ind over for uregelmæssigheder, som vagten konstaterer under vagttjenesten.

Vagtbegrebet i den gældende bestemmelse i § 26 er videre end i f.eks. de gældende bestemmelser i militær straffelov § 16 om ulydighed og § 20 om respektstridig opførsel. Der henvises herom til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.3.2.

Det er en forudsætning for at ifalde ansvar for vagtforseelse efter denne bestemmelse, at ordet vagt indgår i den pågældendes funktions - eller stillingsbeskrivelse. Om dette er tilfældet må afgøres på grundlag af de skriftlige regler, der beskriver stillingen eller funktionen. Alternativt skal den pågældende have været afmærket som vagt for eksempel ved armbind.

Uagtsomhedsansvaret er i forhold til den gældende bestemmelse begrænset til grov uagtsomhed, og bestemmelsen omfatter alene grove forhold.

Om en vagtforseelse må betegnes som grov, afhænger især af forseelsens karakter og omfang, og hvilke følger vagtforseelsen har medført eller kunne have medført, herunder f.eks. af sikkerhedsmæssig karakter. Er der tale om en vagt ved et våbendepot, og indebærer forseelsen, at der er opstået uhindret adgang til våben eller ammunition, vil forseelsen naturligvis være grov.”

Det er særligt om vagtforseelser under væbnet konflikt anført i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”De gældende strafferammer foreslås opretholdt, idet dog den gældende strafferamme på fængsel indtil 3 år for vagtforseelse begået under væbnet konflikt foreslås forhøjet til fængsel indtil 10 år i lighed med forslaget til § 11 (ulydighed). Konsekvenserne af disse forbrydelser vil som følge af den tekniske udvikling i dag kunne være langt mere alvorlige end siges katastrofale under væbnet konflikt i forhold til det, der kunne forudses i 1973 eller i 1937, hvor de gældende strafferammer i al væsentlighed blev fastsat. F.eks. vil en vagtforseelse, som medfører, at en modstander under væbnet konflikt får mulighed for at gribe ind i forsvarrets it- og radarsystemer, kunne få helt uoverskuelige konsekvenser. Den foreslåede strafferamme er udtrykkeligt begrænset til forsætlige forhold.”

Strafpåstande:

Grov vagtforseelse efter § 24, stk. 1 (generel)	2.500 kr.
Vagtforseelse af særlig grov karakter efter § 24, stk. 2	skærpet bøde/fængsel
Forsætlig vagtforseelse under <i>væbnet konflikt</i> efter § 24, stk. 3	fængsel

I særligt grove tilfælde af vagtforseelse, der medfører betydelig skade eller fare, nedlægges påstand om frihedsstraf.

Som eksempel kan nævnes følgende trykte landsretsdom:

Østre Landsrets dom af 21. februar 1975 (UfR 1975. 678 Ø) – ubetinget fængsel i 30 dage for at sove på vagt under FN-udstationering på Cypern.

T, der under sin tjeneste ved det danske FN-kontingent på Cypern i 2 tilfælde, hvorunder der på grund af fjendtligheder på øen var etableret øget beredskab, havde sovet på sin vagt som observationspost, blev idømt fængsel i 30 dage. Der fandtes ikke grundlag for at gøre straffen betinget.

4.5.2. Ulovlig udeblivelse mv. (§ 25)

Bestemmelsen om ulovlig udeblivelse har denne ordlyd:

§ 25. Den, der uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet eller udebliver fra tjenesten, straffes i grove tilfælde for udeblivelse med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der forsætligt unddrager sig tjeneste ved at påføre sig sygdom eller legemsskade, foregive sygdom eller benytte andre midler, der er beregnet på at vildlede myndighederne.

Stk. 3. Ved forsætlig udeblivelse kan straffen stige til fængsel i 3 år, når udeblivelsen er af særlig grov karakter, navnlig når gerningsmanden må antages at have til hensigt at udeblive permanent, eller når udeblivelsen har medført betydelig skade eller fare.

Stk. 4. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse af stk. 1 og 2 stige til fængsel i 10 år.

Bestemmelsen omfatter en række forskellige former for udeblivelse. Det anføres bl.a. om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Udeblivelse fra tjeneste kan efter omstændighederne være udtryk for en manglende forståelse for de krav, som må stilles til militært personel. Udeblivelse kan desuden betyde, at planlagte opgaver, f.eks. øvelser, forsinkes eller ikke kan gennemføres. I nogle situationer, herunder ved tjeneste i udlandet, kan udeblivelse efter omstændighederne få meget alvorlige konsekvenser eller rumme risiko herfor. Der er således fortsat behov for en selvstændig straffebestemmelse for disse forhold.

Med »tjeneste« forstår tjeneste, som den pågældende har pligt til, eventuelt direkte er befalet til, at udføre. Bestemmelsen omfatter således bl.a. selve værnepligtstjenesten, tjeneste i forbindelse med genindkaldelser og konkret pålagte opgaver.

»Tjenestestedet« omfatter geografiske lokaliteter, hvor tjenesten foregår (garnisonen, skibet, flyvestationen osv.). For at »forlade tjenestestedet« skal den pågældende således være taget hjem, eller i hvert fald væk fra kasernen, mens den, der f.eks. forlader et skyttehul under en øvelse i militært øvelsesområde eller i civilt terræn, ikke har forladt sit »tjenestested«, men derimod er »udeblevet fra tjeneste«.

Udeblivelse fra tjeneste omfatter ikke blot udeblivelse fra selve tjenestestedet, men foreligger også, når den pågældende f.eks. udebliver fra en læreanstalt, hvor han tjenstligt er pålagt at skulle modtage undervisning. Endvidere kan der forekomme situationer, hvor den pågældende ikke er i tjeneste, men er pålagt at forblive på tjenestestedet, f.eks. ved beredskabsforøgelse. Fjerner den pågældende sig fra tjenestestedet, vil der ligeledes være tale om en overtrædelse af bestemmelsen. Det samme kan gælde for den, der forlader hjemmet til trods for, at vedkommende er pålagt tilkaldevagt netop der. Der vil i sådanne tilfælde være tale om udeblivelse fra tjenesten.

Der er ikke med den ændrede formulering af 1. punktum tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til den gældende bestemmelse bortset fra, at kun grove tilfælde efter forslaget kan medføre strafansvar. I mindre grove tilfælde vil der alene kunne blive tale om disciplinært ansvar. Desuden er bestemmelsen for så vidt angår uagtsomhedsansvaret begrænset til at angå groft uagtsomme

overtrædelser, jf. lovforslagets § 6. Udeblivelse fra tjeneste, der alene skyldes simpel uagtsomhed, kan således kun resultere i et disciplinarmiddel.

Om en udeblivelse fra tjeneste må betegnes som grov, afhænger især af længden af udeblivelsen og/eller af de følger, som udeblivelsen medførte eller kunne have medført. En agterudsejling som følge af udeblivelse vil således normalt kunne betragtes som et grovere tilfælde, hvorimod en udeblivelse af kortere varighed fra den normale værnepligtsuddannelse næppe uden videre vil være det.

Efter den gældende bestemmelse er det en forudsætning for strafansvar, at den pågældende er udeblevet fra »den militære afdeling, til hvilken han hører eller er indkaldt«. Da militært personel allerede ved indkaldelsen er tilknyttet et bestemt tjenestested, er det fundet overflødigt udtrykkeligt at optage denne forudsætning i gerningsbeskrivelsen.

Udtrykket »udebliver fra tjeneste« i stk. 1 omfatter såvel den helt kortvarige udeblivelse (»for silde møde«) som udeblivelser af længerevarende karakter og den egentlige »rømningssituation«, hvor udeblivelsen tilsigtes at være permanent. Også »forstikkelse« er omfattet af den foreslåede bestemmelse. Forstikkelse foreligger, når militært personel, der opholder sig på tjenestestedet, ikke møder til tjeneste til tiden. Denne form for udeblivelse, der hører til de mere hyppigt forekommende tilfælde, henføres i dag under § 15 som følge af den gældende formulering af § 23. Det findes imidlertid naturligt at samle alle former for strafbare udeblivelser fra tjeneste i samme bestemmelse.

Som anført af professor Gorm Toftegaard Nielsen i Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard, side 994, afhænger muligheden for at straffe en person for forsægtligt eller uagtsomt at komme for sent »af hans skyld i årsagen til, at han kommer for sent. At han ved, at han ikke møder til tiden skaber intet forsæt.« Det afgørende er således ikke tilregnelsen på udeblivelsestidspunktet, men derimod tilregnelsen på det tidspunkt, hvor den pågældende foretager den handling eller undladelse, der medfører, at han kommer for sent, jf. side 992.»

Det anføres endvidere om bestemmelsen i § 25, stk. 2 og stk. 3 i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

Stk. 2 svarer med en sproglig justering til den gældende bestemmelse i § 23, stk. 2, idet det dog er fundet overflødigt selvstændigt at fremhæve »militærtjeneste«, da alene militært personel, der er omfattet af forslaget til militær straffelov § 1, kan gøre sig skyldig i en overtrædelse af bestemmelsen.

Udtrykket i den gældende bestemmelse § 23, stk. 2, »påføre sig legemsfejl«, foreslås af sproglige grunde ændret til »påføre sig legemsskade«. Udtrykket dækker såvel legemsmangel, eksempelvis afhugning af en finger, som midlertidig legemsbeskadigelse, eksempelvis knoglebrud. Udtrykket må også antages at dække en forstuvning eller muskelskade, da der ikke med den ændrede formulering er tilsigtet nogen realitetsændring.

De gældende strafferammer foreslås opretholdt, idet dog den gældende strafferamme på fængsel indtil 2 år for udeblivelse under skærpende omstændigheder foreslås ændret til fængsel i 3 år, jf. bestemmelsens stk. 3, når forholdet er forsægtligt og af særlig grov karakter, svarende til de

foreslåede strafferammer for ulydighed (lovforslagets § 11) og vagtforseelse (lovforslagets § 24) under skærpende omstændigheder.”

Det anføres endelig om grov udeblivelse under væbnet konflikt i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005:

”Den skærpede strafferamme på fængsel i indtil 10 år under væbnet konflikt i gældende § 23, stk. 1, foreslås ligeledes opretholdt ved forsætlige overtrædelser af stk. 1 og stk. 2, jf. lovforslagets stk. 4.

Det har været overvejet, hvorvidt der er behov for at foreslå en yderligere skærpet strafferamme for særligt alvorlige tilfælde af udeblivelse under væbnet konflikt, herunder især rømning (desertering), hvor flere udebliver (deserterer) efter fælles aftale i en kampsituation eller umiddelbart forinden. Et sådant forhold er ikke omfattet af mytteribestemmelsen, som forudsætter, at der tillige er tale om ulydighed over for en ordre. De fleste af sådanne situationer vil imidlertid være omfattet af den gældende bestemmelse i § 35, stk. 1, om pligtstridig adfærd »under kamp eller når kamp forestår«, hvis strafferamme omfatter fængsel indtil 12 år. Denne strafferamme foreslås opretholdt, jf. nedenfor om forslaget til § 31.”

Bestemmelsen om ulovlig udeblivelse er en af de hyppigst anvendte bestemmelser i militær straffelov. Den omfatter endvidere en række forskellige tilfælde grupper, jf. herved Generalauditørens Vejledning vedr. afgrænsningen mellem L 530/2005, militær straffelov og L 532/2005, militær disciplinarlov (Revideret juni 2007), pkt. IV, A, til § 25, der oplister 11 eksempler på grov udeblivelse.

Der er alene fastsat vejledende takster for de hyppigst forekommende situationer, dvs. for værnepligtiges udeblivelse fra første mødedag og værnepligtiges ulovlige fravær efter første mødedag i mere end 10 tjenestedage.

Strafpåstande ved værnepligtiges udeblivelse fra første mødedag:

Udeblivelse fra første mødedag anses efter praksis for grov udeblivelse efter militær straffelov § 25, stk. 1, jf. herved Generalauditørens Vejledning og de heri anførte eksempler.

På dette område skal der fortsat være parallelitet med bødepåstandene i sager om udeblivelse fra den civile værnepligt. Bødepåstandene for militære værnepligtiges udeblivelse fra første mødedag følger udmålingsprincipperne for udeblivelse fra civil værnepligt, jf. herved Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Overtrædelse af værnepligtsloven mv.”. Over for den, der tiltales for grov udeblivelse ved – efter behørig indkaldelse – ikke at have givet møde på tjenestestedet, nedlægges der påstand om bøde både i førstegangstilfælde og ved senere overtrædelser efter følgende retningslinjer:

Udeblivelse fra første mødedag	1. gang	2. gang	3. gang	4. gang
Sanktion:	1.500 kr.	2.000 kr.	2.500 kr.	3.000 kr.

Ved samtidig påkendelse af flere forhold udmåles bødestrafen efter retspraksis i almindelighed ved *absolut* kumulation.

Ved udeblivelse *femte* gang nedlægges påstand om ubetinget frihedsstraf. Der nedlægges påstand om følgende straf i sager om gentagen udeblivelse i femtegangstilfælde eller mere. Er der flere tilfælde til samtidig påkendelse, nedlægges der påstand om modereret kumulation, jf. afsnit 3.3.:

Udeblivelse fra første mødedag	5. gang	6. gang	7. gang	8. gang
Et forhold	<i>fængsel i 14 dage</i>	<i>fængsel i 20 dage</i>	<i>fængsel i 30 dage</i>	<i>fængsel i 40 dage</i>
To forhold	<i>fængsel i 20 dage</i>	<i>fængsel i 30 dage</i>	<i>fængsel i 40 dage</i>	<i>fængsel i 50 dage</i>
Tre forhold	<i>fængsel i 30 dage</i>	<i>fængsel i 40 dage</i>	<i>fængsel i 50 dage</i>	<i>fængsel i 60 dage</i>

Vejledende retspraksis:

Femte gang

Retten i Glostrup, dom af 29. oktober 2013 (15-6701/2013) – 5. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 14 dage.

En værnepligtig T var fire gange tidligere blevet straffet med bødestraf for ulovlig udeblivelse fra militærtjeneste. I februar 2013 udeblev han igen fra første mødedag til Hærens Basis Uddannelse. Byretten idømte ham 14 dages ubetinget fængsel for grov udeblivelse. Efter sagens karakter blev der ikke fundet grundlag for at gøre straffen betinget.

Østre Landsrets dom af 27. august 2012 (S-2968-11) – to tilfælde af 5. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 20 dage.

En værnepligtig T blev af byretten ved dom af 15. september 2011 idømt 14 dages ubetinget fængsel for ulovlig udeblivelse fra værnepligtstjeneste. Ved dom af 27. marts 2012 blev han på ny idømt ubetinget fængsel i 14 dage for udeblivelse fra værnepligtstjeneste. I begge forhold var der fuldbyrdelsesgrundlag for en 5. gangs udeblivelse.

Østre Landsret tiltrådte, at der ved femte gangs forhold skal udmåles en frihedsstraf, og at der ikke er grundlag for at gøre en frihedsstraf betinget. Landsretten fandt i overensstemmelse med anklagemyndighedens påstand, at der for begge forhold skulle fastsættes en samlet straf af fængsel i 20 dage.

Vestre Landsrets dom af 2. november 2015 (TfK 2016.135V) – tre tilfælde af 5. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 30 dage.

En 31-årig værnepligtig T var fire gange tidligere blevet straffet med bødestraf for ulovlig udeblivelse fra militærtjeneste, senest ved bødevedtagelse af 20. maj 2014. Han blev nu fundet skyldig i tre tilfælde af udeblivelse, hvoraf den seneste udeblivelse i august 2015 fandt sted efter at der blev rejst tiltale ved anklageskrift af 3. marts 2015. Byretten fastsatte straffen til fængsel i 30 dage og fandt – uanset T's gode personlige forhold – ikke grundlag for at gøre straffen betinget.

Vestre Landsret tiltrådte, at der ikke var grundlag for at gøre straffen betinget heller ikke med vilkår om samfundstjeneste og bemærkede, at forhold som de foreliggende, der består i udeblivelse fra militærtjeneste, ikke efter deres karakter er egnede til at lade den forskyldte ubetingede straf afløse af, at T skal udføre samfundstjeneste. Dissens af en voterende for samfundstjeneste i 40 timer.

Sjette gang

Retten i Viborg, dom af 2. maj 2014 (sag nr. 1119/2014) – 6. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 20 dage.

En værnepligtig T blev fundet skyldig i et forhold af ulovlig udeblivelse fra første mødedag i februar 2014. Han var fem gange tidligere straffet for lignende overtrædelser, senest i oktober 2013 med fængsel i 14 dage. Retten fandt – uanset T's gode personlige forhold, og at han nu havde henvendt sig til forsvarer for at få afklaret sit forhold dertil – ikke tilstrækkeligt grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.

Københavns Byrets dom af 11. februar 2011 (SS 4-29048/2010) – to tilfælde af 6. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 30 dage

En værnepligtig T blev fundet skyldig i to forhold af ulovlig udeblivelse fra første mødedag i februar 2009 og februar 2010. Retten lagde ved strafudmålingen vægt på, at T fem gange tidligere var straffet for uberettiget at være udeblevet fra militærtjeneste i 7 tilfælde. Henset til Ts forklaring om, at han heller ikke i fremtiden vil aftjene værnepligt, fandt retten ikke grundlag for at gøre straffen betinget ej heller med vilkår om samfundstjeneste.

Syvende gang

Københavns Byrets dom af 14. marts 2013 (SS 4-2477/2013) – 7. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 30 dage.

En værnepligtig T blev fundet skyldig i ulovlig udeblivelse fra første mødedag i august 2012. Han var tidligere straffet seks gange for ulovlig udeblivelse fra militærtjeneste. Retten fastsatte straffen til fængsel i 30 dage. Der var ikke omstændigheder i sagen, der kunne begrunde at straffen blev gjort betinget med eller uden vilkår om samfundstjeneste.

Retten i Holstebro, dom af 29. august 2017 (sag nr. 7-957/2017) – to tilfælde af 7. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 40 dage.

En værnepligtig T blev fundet skyldig i ulovlig udeblivelse fra første mødedag i august 2016 og februar 2017. Han var tidligere straffet seks gange for ulovlig udeblivelse fra militærtjeneste. Retten fastsatte straffen til fængsel i 40 dage. Der var ikke grundlag for at gøre straffen betinget

Ottende gang

Østre Landsrets dom af 14. april 2014 (13. afd., S-43-14) – 8. gangs udeblivelse fra første mødedag – fængsel i 40 dage.

En på gerningstidspunktet 31-årig mand blev i byretten straffet med fængsel i 40 dage for udeblivelse efter militær straffelov § 25, stk. 1, ved i august 2013 ikke at være mødt op på første indkaldelsesdag til Hærens Basisuddannelse, hvortil han var lovligt indkaldt. Han forklarede i retten, at han ikke havde lyst til at aftjene sin værnepligt. Han var syv gange tidligere straffet for lignende overtrædelser, senest i marts 2013 med fængsel i 30 dage. Østre Landsret var enig i byrettens resultat og stadfæstede dommen.

Strafpåstande ved værnepligtiges fravær fra tjenesten i mere end 10 tjenestedage:

Udeblivelse i mere end 10 dage anses efter praksis for grov udeblivelse efter militær straffelov § 25, stk. 1, jf. herved Generalauditørens Vejledning. Sanktionen fastsættes efter en *konkret* vurdering af sagens karakter og grovhed.

Udgangspunkt

2.500 kr.**Strafpåstande ved andre former for udeblivelse:**

Bestemmelsen i militær straffelov § 25 omfatter som anført ovenfor en række andre former for ulovlig udeblivelse, herunder forsætlig unddragelse fra tjenesten ved at påføre sig sygdom eller legemsskade mv., forsætlig udeblivelse af særlig grov karakter og forsætlige udeblivelser under væbnet konflikt.

Forsætlig påført legemsskade mv. efter § 25, stk. 2

skærpet bøde/fængsel

Forsætlig udeblivelse af særlig grov karakter efter § 25, stk. 3

skærpet bøde/fængselForsætlig udeblivelse under *væbnet konflikt* efter § 25, stk. 4**fængsel**

I de særligt grove sager – f.eks. hvor der er tale om udeblivelse fra tjeneste i internationale missioner – nedlægges påstand om ubetinget frihedsstraf.

Vejledende retspraksis**Retten i Holstebro, dom af 8. september 2009 (3-938/2009) – forsætlig udeblivelse af særlig grov karakter– fængsel i 30 dage (betinget).**

En konstabel blev af byretten anset med fængsel i 30 dage for bl.a. forsætlig udeblivelse af særlig grov karakter ved ikke at være mødt til befalet tjeneste i Afghanistan, jf. militær straffelov § 25, stk. 3, jf. stk. 1.

Byretten fandt i udgangspunktet, at en overtrædelse af denne bestemmelse må udløse en ubetinget frihedsstraf, men fandt, at der på grund af tiltaltes personlige forhold, og at der *"ikke ... var taget skridt til at imødegå de vanskeligheder familiens håndtering af udsendelsen som notorisk måtte forventes"*, kunne anvendes en betinget dom.

Vestre Landsrets dom af 6. december 2012 (V.L. S-0504-12) – forsætlig unddragelse under væbnet konflikt – fængsel i 60 dage (betinget).

En konstabel blev af byretten anset med fængsel i 60 dage ubetinget for forsætligt under væbnet konflikt at have unddraget sig tjeneste ved at indtage et ukendt antal tabletter for at blive hjemsendt til Danmark, jf. militær straffelov § 25, stk. 1, jf. stk. 2 og stk. 4.

Landsretten tiltrådte strafudmålingen og bemærkede, at straffen som udgangspunkt ikke kan gøres betinget. Efter en konkret vurdering fandt landsretten det imidlertid forsvarligt undtagelsesvis at gøre straffen betinget på nærmere angivne vilkår.

4.5.3. Militært hærværk (§ 26)

Bestemmelsen om militært hærværk har denne ordlyd:

§ 26. Den, der bevirker, at ting, der tilhører det militære forsvar, bortkommer, ødelægges eller beskadiges, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. Ved forsætlig overtrædelse af stk. 1 kan straffen under særlig skærpende omstændigheder stige til fængsel i 6 år.

Strafpåstande:

Der nedlægges påstand om sanktion i overensstemmelse med Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Strafpåstanden i sager om overtrædelse af straffeloven”, jf. nedenfor.

Er skaden større end 15.000 kr., nedlægges som udgangspunkt påstand om frihedsstraf, jf. straffelovens § 291, stk. 2.

Udgangspunkt:

Skader *indtil* 1.600 kr.

Skader på 1.600 kr. eller derover

Skader over 15.000 kr.

bøde **800 kr.**

bøde på **halvdelen af skadens størrelse** (oprundet til det nærmeste beløb deleligt med 100 kr.).

frihedsstraf

4.5.4. Anden grov pligtforsømmelse (§ 27)

Bestemmelsen om øvrige former for grov pligtforsømmelse har denne ordlyd:

§ 27. Den, der i øvrigt groft tilsidesætter sine pligter i tjenesten, straffes for pligtforsømmelse med bøde eller fængsel indtil 3 måneder.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 1 år, når pligtforsømmelsen er af særlig grov karakter, eller når den har medført betydelig skade eller fare.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 3 år.

Det anføres om bestemmelsen i de specielle bemærkninger til lovforslaget, lovforslag L 54/2005, at

”Den foreslåede bestemmelse erstatter den almindelige bestemmelse i militær straffelov § 15.

Ud over bemærkningerne neden for henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.8.

Formuleringen af stk. 1 indebærer en væsentlig begrænsning i det strafbares område i forhold til den gældende bestemmelse. For det første er simpelt uagtsomme overtrædelser undtaget fra strafansvar. For det andet kan mindre grove (eller alvorlige) tilfælde af pligtforsømmelser efter forslaget ikke længere medføre strafansvar, jf. udtrykket »groft tilsidesætter«.

Pligtforsømmelser, der skyldes simpel uagtsomhed, kan således alene medføre pålæggelse af disciplinarmidler. Det samme gælder mindre grove tilfælde af pligtforsømmelser, hvad enten disse er begået forsætligt eller i grov uagtsomhed.

Dette indebærer, at en ikke ubetydelig del af de i dag forekommende straffesager vedrørende »almindelige pligtforsømmelser« alene vil kunne medføre disciplinansvar.

Ved udtrykket »i øvrigt tilsidesætter sine pligter« er tilkendegivet, at bestemmelsen, som den gældende bestemmelse, er subsidær i forhold til de øvrige regler om pligtforsømmelser. Bestemmelsen vedrører således kun de forhold, som ikke er omfattet af de specifikke bestemmelser om strafansvar for pligtstridig adfærd. Af samme grund foreslås bestemmelsen som »opsamlingsbestemmelse« indsat som den sidste bestemmelse i afsnittet om pligtforsømmelser, jf. forslaget til § 27.

Dette indebærer, at hvis f.eks. et forhold af respektstridig adfærd må vurderes at skyldes uagtsomhed, er forholdet ikke strafbart efter den foreslåede bestemmelse til § 13 og kan heller ikke henføres under den generelle straffebestemmelse om »almindelige« pligtforsømmelser, men vil efter omstændighederne kunne medføre pålæg af et disciplinarmiddel.

I lighed med gældende militær straffelov § 15 erstatter bestemmelsen straffeloven § § 156 og 157 i sager om militære pligtforsømmelser.

Strafferammen i bestemmelsen er uændret i forhold til gældende militær straffelov § 15.

At bestemmelsen i stk. 1 har en lavere strafferamme end de øvrige bestemmelser om pligtforsømmelser, skyldes, at disse omfatter forhold, som er fundet at være af mere kvalificeret karakter end de forhold, der henføres under lovforslagets § 27. Disse bestemmelser bør derfor

indeholde maksimumsstraf, der er strengere end i forslaget § 27, jf. bemærkningerne til § 15 i lovforslaget fra 1972, Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 13. ”

Om den skærpede strafferamme i **stk. 2** anføres i Højesterets dom af 25. april 2012, at der ved ”*afgørelse af, om der foreligger pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2, kan der bl.a. lægges vægt på, om der er tale om tilfælde, hvor »en befalingsmand i høj grad har svigtet over for de krav, der efter hans stilling må stilles til ham« (Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 13).*”

Om den skærpede strafferamme i **stk. 3** anføres i Betænkning 2435/2004, Kapitel 13.8.3.2.2. Udvalgets overvejelser

”Udvalget foreslår, at strafferammen i den gældende bestemmelse i § 15 om almindelige pligtforsømmelser begået under væbnet konflikt på fængsel indtil 3 år, opretholdes for forsætlige overtrædelser, jf. forslaget til § 28, stk. 3.

Bestemmelsen i militær straffelov § 27 omfatter grove pligtforsømmelser, der ikke kan henføres under andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter. Bestemmelsen vedrører således kun de forhold, som ikke er omfattet af de specifikke bestemmelser om strafansvar for pligtstridig adfærd, og bestemmelsen er således indsat som en opsamlingsbestemmelse i afsnittet om pligtforsømmelser.

De tjenestepligter, hvis tilsidesættelse kan medføre strafansvar efter bestemmelsen, følger hovedsaglig forskellige skriftlige regelsæt mv., men kan også følge af regler og principper, der gælder for offentligt ansatte som følge af forholdets natur mv. Højesteret udtalte blandt andet i den neden for omtalte dom af 25. april 2012, at ”*sandhedspligten er af fundamental betydning i tjensteforhold, og at tilsidesættelse af denne pligt som udgangspunkt er en grov tilsidesættelse af de pligter, der gælder i tjenesten.*”

Opmærksomheden skal på denne baggrund være henledt på afgrænsningen dels over for de specifikke bestemmelser om militære pligtforsømmelser og dels over for bestemmelser i straffeloven og den strafbelagte civile særlovgivning, jf. herved den straks nedenfor nævnte vejledning og afsnit 3.5. Det gælder f.eks. sager om tyveri fra arbejdsplads, vold eller overtrædelse af våbenloven m.v.

Anvendelsesområdet for bestemmelsen om grov pligtforsømmelse i § 27 er meget bredt og omfatter mange forskellige typer pligtforsømmelse, jf. herved Generalauditørens Vejledning vedr. afgrænsningen mellem L 530/2005, militær straffelov og L 532/2005, militær disciplinarlov (Revideret juni 2007), pkt. IV, A, til § 25, der oplister 15 eksempler på grov pligtforsømmelse.

Strafpåstande:

Det er henset til det meget brede anvendelsesområde for bestemmelsen i § 27 ikke fundet hensigtsmæssigt at differentiere de vejledende bødetakster i de mange forskellige underkategorier. Det er dog fundet hensigtsmæssigt at udskille visse forhold, der begås i missionsområder, til særskilt behandling (se nedenfor). Det gælder f.eks. forhold, der i Danmark ville udgøre en overtrædelse af færdselslovgivningen og toldlovgivningen.

Ved grov pligtforsømmelse efter § 27, stk. 1, under konkrete skærpene omstændigheder, f.eks. fare for personel, kompromittering af sikkerheden i forsvaret og lign. udmåles efter de almindelige strafudmålingsprincipper en skærpet bøde, medmindre der efter sagens konkrete omstændigheder bør nedlægges påstand om frihedsstraf. Dette gælder ligeledes, hvis forholdet må vurderes som en pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2.

Grov pligtforsømmelse efter § 27, stk. 1 (generel)	1.500 kr.
Grov pligtforsømmelse efter § 27, stk. 1 (forsætlig)	2.500 kr.
Pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2	skærpet bøde/fængsel
Forsætlig grov pligtforsømmelse under væbnet konflikt efter § 27, stk. 3	fængsel

Eksempler på domme med *skærpet* bødestraf efter militær straffelov § 27, stk. 1

Retten i Viborg, dom 1. juni 2012 (sag nr. 2745/2011) – bøde for afgivelse af utilsigtet skud ud over et område, hvor der befandt sig personel.

En overkonstabel blev fundet skyldig i overtrædelse af militær straffelov § 27, stk. 1, jf. reglement for Hærens Kampskole, ved at have foretaget en funktioneringsprøve med et let maskingevær uden at geværet var korrekt afladt, hvilket medførte, at der blev afgivet et utilsigtet skud ud over et område, hvor der befandt sig personel. Retten fandt under hensyn til, at der ikke kunne antages at have været nogen nærliggende fare for personer, ikke fuldt tilstrækkeligt anledning til at fastsætte frihedsstraf og fastsatte straffen til en bøde på 3.000 kr.

Sagen er afgjort før fastsættelsen af de nye bødetakster og illustrerer afgrænsningen mellem frihedsstraf og bødestraf.

Retten i Glostrup, dom af 15. juli 2014 (15-7319/2014) – bøde 3.500 kr. for at have efterladt sit gevær uden opsyn.

En konstabel blev fundet skyldig i grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, jf. FKOBST 358-1, jf. sikkerhedsinstruks for Camp Bastion, Helmand i Afghanistan, ved under våbenberedskab at have efterladt sit gevær M/10 frit tilgængeligt og uden opsyn i et indkvarteringsstelt, hvortil der var almindelig adgang for alle i lejren, herunder lokalarbejdere.

Domme med frihedsstraf efter § 27, stk. 1

I særligt grove sager – f.eks. hvor der er sket alvorlige brud på den militære sikkerhed – nedlægges påstand om frihedsstraf.

Vejledende retspraksis:

Retten i Næstved, dom af 1. maj 2009 (15-338/2009) – grov tilsidesættelse af gældende sikkerhedsbestemmelser – ubetinget fængsel i 30 dage efter § 27, stk. 1.

En marinekonstabel blev fundet skyldig i grov tilsidesættelse af gældende sikkerhedsbestemmelser efter militær straffelov § 27, stk. 1, ved urigtigt at have attesteret, at en hemmelig-klassificeret kryptonøgle var destrueret, idet han havde medbragt den til sin bopæl. Byretten anså pågældende

med fængsel i 30 dage og lagde bl.a. vægt på, at han havde opbevaret nøglen på bopælen i knap 1 år.

Østre Landsrets dom af 8. november 2012 (UfR 2013.681 Ø) – fængsel i 14 dage betinget efter § 27, stk. 1.

En marinekonstabel på støtteskibet Esbern Snare, som skyggede et kapret dansk skib, sendte via facebook en email til sin far, hvori han bl.a. oplyste om skygningen af det kaprede skib og eksistensen af en befrielsesplan vedrørende gidslerne ombord på skibet. T fandtes herved at have overtrådt sin tavshedspligt og groft tilsidesat sine pligter i tjenesten, jf. militær straffelovs § 27, stk. 1. T idømtes 14 dages betinget fængsel. Retten fandt ikke, at forholdet havde en sådan særlig grov karakter, at det kunne henføres til militær straffelovs § 27, stk. 2, og henviste til, at mailen blev sendt til tiltaltes far, som efter det oplyste enten var ansat i eller tilknyttet NATO, og at det måtte lægges til grund, at tiltalte ikke havde til hensigt, at oplysningerne i mailen skulle viderebringes til andre end hans forældre.

Vejledende retspraksis vedr. særlig grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 2

Skærpet bødestraf:

Højesterets dom af 25. april 2012 (UfR 2012.2387 H) – bøde for officers afgivelse af usande oplysninger (§ 27, stk. 2)

Officers afgivelse af usande oplysninger over for forsvarets øverste ledelse var en så grov forsømmelse af de pligter, der fulgte af stillingen, at forholdet var omfattet af den militære straffelovs § 27, stk. 2, jf. stk. 1. Højesteret stadfæstede landsrettens dom, hvorved T blev straffet med en bøde på 8.000 kr.

Frihedsstraf:

Østre Landsrets dom af 28. februar 2011 (8. afd. a.s. nr. S-2839-10) – pligtforsømmelse af særlig grov karakter - fængsel i 30 dage (betinget) efter § 27, stk. 2.

En kommandør og chef for forsvarets it-område, og som havde foretaget en oversættelse af en bog, der af forsvaret blev opfattet som en mulig sikkerhedsrisiko for de danske styrker i Afghanistan, til arabisk ved hjælp af et oversættelsesprogram, blev dømt for pligtforsømmelse af særlig grov karakter, bl.a. ved på direkte forespørgsel fra forsvarets øverste ledelse at have fortalt, at han ikke havde foretaget oversættelsen. T blev straffet med fængsel i 30 dage, der blev gjort betinget.

Højesterets dom i sagen mod medgerningsmanden i sagen er anført oven for.

Retten i Hillerød, dom af 23. juni 2014 (8-768/2014) – fængsel i 20 dage betinget for afgivelse af utilsigtet skud efter § 27, stk. 2.

En overkonstabel havde i februar 2013 i forbindelse med mønstring af våben i Camp Price i Afghanistan leget med en signalpistol, han ikke havde eftersat. I den forbindelse påvirkede han, da han var opstillet i en duel-lignende situation med sin delingsfører, aftrækkeren og afgav et skud,

der ramte delingsføreren i nakken fra 5 meters afstand, hvorved denne faldt omkuld og pådrog sig brandsår i nakken. Det kunne på baggrund af indhentede erklæringer om farligheden lægges til grund, at skudafgivelsen havde været forbundet med potentiel livsfare for delingsføreren, som dog slap uden varige mén.

Henset til forseelsens karakter, herunder at T ikke sikrede sig, at signalpistolens løb var tomt, samt at han sigtede og afgav skud mod forurettede, fandt retten, at pligtforsømmelsen var af særlig grov karakter efter militær straffelov § 27, stk. 2, og fastsatte straffen til fængsel i 20 dage. Retten fandt henset til, at skudafgivelsen skete i forbindelse med, at T og forurettede i leg sigtede på hinanden, at forurettede tog initiativ til legen, den begrænsede skade, T's gode personlige forhold og den siden episoden hengåede tid, at der undtagelsesvist var grundlag for at gøre straffen betinget.

Vestre Landsret, dom af 24. august 2020 – overtrædelse af militær straffelovs § 27, stk. 2, og overtrædelse af straffelovens § 152 m.v. TfK 2020.958V

T, der var chef for Hærstaben, dømt for overtrædelse af militær straffelovs § 27, stk. 2, og overtrædelse af straffelovens § 152 ved at have givet kæreste K adgang til sin tjenstlige indbakke i Forsvarets interne mailsystem. Pågældende blev dømt for embedsmisbrug efter straffelovens § 155, 1. og 2. pkt., ved bl.a. at forsøgt at skaffe sin kæreste plads på en uddannelse og en forfremmelse. Han blev derfor idømt fængsel i 3 måneder.

4.5.5. Særligt om anvendelsen af militær straffelov § 27 på misbrug af firmahæftende betalingskort

Strafpåstande:

Uautoriseret brug af det firmahæftende betalingskort straffes som udgangspunkt med bøde, der fastsættes med udgangspunkt i de vejledende bødetakster, der er gældende for andre former for pligtforsømmelse efter militær straffelovs § 27, jf. ovenfor. Bøderne op- eller nedreguleres under hensyn til formildende og skærpende omstændigheder.

Er der ligeledes tale om overtrædelse af straffelovens § 280, nr. 1, mandatsvig, indbringes sagen som udgangspunkt for retten med påstand om **fængselsstraf**.

4.5.6. Anvendelsen af militær straffelov § 27 på visse forhold begået i udlandet

Efter militær straffelov § 3 finder loven anvendelse på lovovertrædelser, der begås i og uden for den danske stat. Bestemmelsen i militær straffelov § 27 finder derfor også anvendelse i en række tilfælde, hvor dansk lovgivning er territorialt begrænset til Danmark.

Under tjeneste i internationale missioner kan dansk lovgivning, f.eks. færdselsloven, således ikke altid anvendes direkte. I det omfang, det er fundet nødvendigt, har forsvarer derfor fastsat særlige militære bestemmelser, som finder anvendelse på militært personel i alle missioner eller i en specifik mission. Er

overtrædelsen strafbar i Danmark, må forholdet karakteriseres som groft, og forsætlige eller groft uagtsomme overtrædelser skal derfor behandles som overtrædelser af militær straffelov § 27.

4.5.6.1. Færdselssager

Der kan på baggrund af det ovenfor anførte i en række tilfælde opstå spørgsmål om, hvorvidt en færdselsforseelse skal behandles som en overtrædelse af militær straffelov § 27, stk. 1, jf. den relevante militære bestemmelse, eller som en disciplinarsag. Sidstnævnte er tilfældet, hvis forholdet ikke kan karakteriseres som groft, eller der kun er handlet simpelt uagtsomt.

Færdselsforseelser, der ville være strafbare i Danmark, må karakteriseres som *grove* i militær straffelovs forstand.

Er der derimod tale om færdselssager vedrørende mindre færdselsuheld, der i Danmark ville blive behandlet som en *"forsikrings sag"*, er der efter praksis ikke begået noget strafbart, som det offentlige skal forfølge, medmindre færdselsuheldet anmeldes som en overtrædelse af færdselsloven.

Er der ikke tale om en sådan mindre færdselssag, behandles sagen efter militær straffelov.

For så vidt angår færdselsforseelser under udsendelse, henvises til bestemmelsesgrundlaget i FKOBST O.096-3 (2020-09) Bestemmelse for indsættelse i internationale operationer, kapitel 9, pkt. 5, om færdselsforhold samt VFKBST H.202-050 (2018-11) om færdselssikkerhed i forsvaret, kapitel 7 og tillæg A (Behandling af færdselssager m.v.).

Strafpåstande:

Der er i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit "Færdsel – Generelle retningslinjer for sanktionspåstande i færdselssager" fastsat takster for færdselsforseelser begået i Danmark. Disse takster finder også anvendelse i militære straffesager.

Ved udmålingen af bøder for færdselsforseelser, der begås i missionsområder, tages udgangspunkt i Rigsadvokatmeddelelsen. Eventuelt formildende eller skærpende omstændigheder i forbindelse med udsendelsessituationen bør imidlertid inddrages ved bødens fastsættelse. Der er dermed mulighed for at udmåle både lavere og højere bøder i forhold til taksterne i Rigsadvokatmeddelelsen.

Eksempel

Retten i Aalborg, dom af 13. juli 2018 (sag 3-2608/2018) overtrædelse af MSL § 27, jf. VFKBST O.096-3. bøde 4.000 kr.

En befalingsmand blev fundet skyldig i grov pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27, stk. 1, jf. VFKBST O.096-3 for indsættelse i internationale operationer ved i Camp Havoc i Irak at have ført et militært køretøj med en hastighed, der overskred den højst tilladte hastighed med 143 %.

Retten bemærkede, at der på baggrund af ordlyden af den militære straffelovs § 27, stk. 1, sammenholdt med § 3 og indholdet af VFKBST O.096-3 var den fornødne hjemmel til at straffe

overtrædelser af lokalt fastsatte hastighedsbegrænsninger begået i udlandet, uanset om overtrædelse af disse tillige er strafbare efter det pågældende lands egen færdselslovgivning. Retten henviste i den forbindelse til, at straffehjemlen ikke er den danske færdselslovgivning, men den nævnte militære tjenestebestemmelse sammenholdt med den militære straffelov. Den pågældende blev herefter idømt en takstmæssig bøde.

4.5.6.2. Toldsager

Bestemmelsesgrundlaget for forsendelse af toldpligtige varer (f.eks. cigaretter) med feltposttjeneste fra et missionsområde til Danmark følger af FKOBST O.096-3 (2020-09) Bestemmelse for indsættelse i internationale operationer, kapitel 6, punkt 5, om feltposttjeneste, hvoraf det bl.a. fremgår:

5. Feltposttjeneste

Forsvarets feltposttjeneste har til formål at opretholde postbetjeningen af det personel, der på grund af tjenesten er afskåret fra normal, civil postbetjening. Feltpostsystemet anvendes til forsendelse af privat og tjenstlig post til og fra missionsområdet. Postforsendelser i form af feltposttjeneste er beregnet til, at forbindelsen mellem udsendt personel og pårørende kan opretholdes, herunder at der kan sendes pakker mellem den udsendte og de pårørende.

...

Anvendelse af andre nationers posttjenester er som udgangspunkt Forsvarets uvedkommende, men kan anvendes af Forsvarets Forsyning, Depot og Distribution jf. egne bestemmelser og direktiver.

...

De udsendte enheder og enkeltmandsudsendte er selv ansvarlig for, at være orienteret om SKATs regler for indførelse af varer, jf. Forsvarets Forsyning, Depot og Distributions udarbejdede materialer og orienteringer.

Private effekter må ikke afsendes som tjenestepost eller som tjenstlig postforsendelse, med dette hjemsendes som postpakke for den enkeltes regning. Forsendelse af effekter i henhold til særlige hændelser er undtaget for denne begrænsning. Der udfærdiges en kosteliste over indholdet af forsendelsen i hvert eneste tilfælde.

5.1 Postforsendelse

Handles der på internettet eller ved andre former for fjernhandel, og anvendes de af Forsvarets oprettede adresser til forsendelse til den udsendte, det er en sag mellem køber og sælger.

...

FKOBST F. 073-1, 2019-11 (Bestemmelse for transport samt toldbehandling (rapportering) af private effekter i forbindelse med ud - og hjemrejse til/fra internationale missioner/øvelser) fastlægger hvorledes, den enkelte medarbejder i Forsvaret skal transportere private ejendele i forbindelse med udrejse og hjemrejse til og fra internationale missioner og/eller øvelser. Det følger bl.a. af bestemmelsens pkt. 8.1 og 8.2, at det er medarbejderens ansvar, at toldregler/love, herunder vedr. medicin, narkotiske/euforiserende stoffer samt told- og afgiftsfrit indførsel overholdes, og at bl.a. tobaksprodukter, parfumeprodukter m.v. altid skal pakkes i den ledsagede bagage under ud - og hjemrejse. Det følger

videre af bestemmelsens pkt. 8.3, at afregning af evt. told og afgifter for så vidt angår private effekter transporteret i den private uledsagede bagage ("4. køjesæk") alene er et mellemværende mellem den enkelte medarbejder og Toldstyrelsen.

Strafpåstande:

Overtrædelse af toldreglerne ved eksempelvis at hjemsende cigaretter fra missionsområder uden toldberigtigelse afgøres efter praksis som udgangspunkt efter militær straffelov § 27, således at bøden udmåles efter SKATs almindelige takster for afgiftsunddragelse, hvor bøden fastsættes til tre gange den aktuelle afgift, inklusiv toldværdi.

Efter toldlovens § 80 har SKAT kompetence til at udstede bødeforelæg i bl.a. sager om smugling af ikke-erhvervsmæssig karakter uden retslig forfølgning.

Er bøde på dette grundlag indbetalt til SKAT, må det, jf. afsnit 3.5., efter en konkret vurdering af sagens karakter og grovhed vurderes, i hvilket omfang bestemmelsen i militær straffelov § 27 bør bringes i anvendelse, herunder om der udmåles en bøde efter militær straffelov § 27, eller om sagen eventuelt bør afgøres med et tiltalefrafald.

Eksempel fra retspraksis

Vestre Landsrets dom af 30. januar 1973 (UfR 1973.372 V) – Militærpersoners vedtagelse af toldbøde afskar ikke påtale for overtrædelse af militære tjenestepligter.

T havde efter en militær tjenesterejse til udlandet forsøgt at indsmugle spiritus og vedtog i den anledning en af toldvæsenet forelagt bøde. Der fandtes ikke heri at ligge en opgivelse af påtalen, for så vidt angår overtrædelse af de for militære personer gældende tjenstlige bestemmelser.

4.5.6.3. Våbensager

Våbenloven gælder efter lovens § 8 ikke for militære myndigheder. Militært personers private besiddelse og anvendelse mv. af våben, f.eks. knive, reguleres derimod af våbenlovgivningens bestemmelser, der i en række tilfælde kræver politiets tilladelse efter lovens almindelige regler.

Det følger af FKOBST O.096-3 (2020-09) Bestemmelse for indsættelse i internationale operationer, kapitel 2, punkt 9.2, om hjemtagning af souvenirgenstande, at:

"Det er ikke tilladt for enkeltpersoner at opsamle eller på anden måde erhverve nedenstående genstande med det formål at hjemføre disse fra missionsområdet:

- *Våben,*
- *våbendele, fx magasiner*
- *knive, bajonetter, blankvåben, eller dele heraf,*
- *miner eller dele heraf,*
- *sprængstoffer og sprængmidler samt*
- *andre ammunitionsgenstande (fx hylstre).*

Det er kun tilladt at være i besiddelse af ovennævnte genstande, såfremt de er udleveret til tjenstligt brug af Forsvaret eller ved den pågældende mission.

Det er ikke lovlig for den enkelte soldat, jf. Våbenlovens paragraf 1, at hjemtage ovennævnte genstande uden tilladelse fra politiet.

Eventuelle ansøgninger om hjemtagning af nævnte genstande, er en sag udelukkende mellem ansøgeren og politiet. Såfremt tilladelse gives til hjemtagning, skal genstanden opbevares i soldatens ledsagede bagage, og soldaten skal under rejsen kunne fremvise tilladelsen i original på forlangende, ligeledes bære soldaten selv ansvaret overfor lokale myndigheder under transporten (eksempelvis ved told- og sikkerhedskontrol)."

Der er endvidere i bestemmelsen fastsat nærmere regler om hjemtagning af blankvåben.

Der kan på baggrund af den anførte bestemmelse i en række tilfælde opstå spørgsmål om, hvorvidt besiddelse af privat anskaffede våben skal behandles som en overtrædelse af militær straffelov § 27, stk. 1, jf. den relevante militære bestemmelse, eller som en disciplinarsag. Sidstnævnte er tilfældet, hvis forholdet ikke kan karakteriseres som groft i militær straffelovs forstand, eller der kun er handlet simpelt uagtsomt.

Enhver besiddelse af knive mv., der ikke er udleveret af forsvaret, og hvor besiddelsen i Danmark ville have udgjort en overtrædelse af våbenlovgivningens bestemmelser, skal som udgangspunkt behandles som straffesager.

Dette omfatter f.eks. besiddelse af knive mv., der er omfattet af knivlovens § 2, stk. 1 (se [pkt. 5.2.2.](#)), herunder springknive, faldstiletter, butterflyknive, kastestjerner- og knive mv.

Hvis der alene er tale om en overtrædelse af knivlovens § 1, og der er tale om et enkeltstående tilfælde, vil forholdet efter omstændighederne kunne behandles som en disciplinarsag.

Bestemmelsen i § 1, nr. 3, i bekendtgørelse nr. 1297 af 18. november 2010 om udenretlig konfiskation kan anvendes som hjemmelsgrundlag for udenretlig konfiskation i de tilfælde, hvor en person erkender sig skyldig i overtrædelse af den militære straffelovs § 27 for ulovligt at besidde eller bære en kniv.

Strafpåstande:

Niveauet for strafpåstande i våbensager er fastlagt i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Sanktionspåstande i våbensager”, herunder for hvornår der skal nedlægges påstand om fængselsstraf i 1. gangstilfælde. Disse takster finder også anvendelse i militære straffesager, jf. afsnit 5.2.2.

Ved udmålingen af bøder i våbensager i missionsområderne tages udgangspunkt i Rigsadvokatmeddelelsen. Eventuelle formildende eller skærpende omstændigheder i forbindelse med udsendelsessituationen bør imidlertid inddrages ved bødens fastsættelse.

Der er dermed mulighed for at udmåle både lavere og højere bøder i forhold til taksterne i Rigsadvokatmeddelelsen.

4.6.6. Strafskærpelse for tortur (§ 27 a)

Ved lov nr. 494 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven og militær straffelov (Strafskærpelse for tortur) foretog Folketinget ændringer af straffeloven og militær straffelov med henblik på udtrykkeligt at fastslå, at tortur skal være en strafskaerpene omstaendighed. Der er derfor indsat en strafskaerpelsesbestemmelse i straffelovens § 157 a og i militær straffelovs § 27 a for torturhandlinger. Der blev samtidig indfojet en bestemmelse i militær straffelovs § 10 a, hvorefter der ikke indtraeder forældelse for lovovertraedelser omfattet af § 27 a. En tilsvarende bestemmelse blev indsat i straffelovens § 93 b.

Bestemmelsen i § 27 a har denne ordlyd:

»§ 27 a. Ved fastsaettelse af straf for en overtraedelse af denne lov skal det indga som en skaerpene omstaendighed, at overtraedelsen er begaet ved tortur.

Stk. 2. Overtraedelsen anses for begaet ved tortur, hvis den er begaet i udvoelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved at tilfoje en anden person skade pa legeme eller helbred eller staerk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse

1) for at skaffe oplysninger eller en tilstaelse fra nogen,

2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, taale eller undlade noget eller

3) pa grund af den pagaeldendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering.«

Det anfoeres blandt andet i de almindelige bemærkninger til lovforslaget L 98/2007/8:

”3.5.2. Militær straffelov bestaar af en almindelig del, der indeholder en række saerbestemmelser om bl.a. personkreds og jurisdiktion, som afviger fra straffelovens almindelige del. Endvidere bestaar militær straffelov af en speciel del, der indeholder en række saerlige straffebestemmelser om pligtforsømmelser, forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og andre forbrydelser under vaebnet konflikt.

Straffelovens regler gaelder ogsaa for personer, som er beskæftiget i det militære forsvar. Herudover gaelder militær straffelov for strafansvar for pligtforsømmelser begaet navnlig af tjenstgoerende militært personel som et supplement til straffelovens regler. Typisk vil en overtraedelse af den militære straffelov, som indebærer torturhandlinger, saledes samtidig være en overtraedelse af en eller flere af straffelovens bestemmelser.

Overtraedelser af den militære straffelov, som indebærer torturhandlinger, kan ske saavel under som uden for vaebnet konflikt. Som eksempel pa en overtraedelse under vaebnet konflikt, hvor en strafskaerpelsesbestemmelse i den militære straffelov kan være relevant, kan nævnes en overtraedelse af militær straffelovs § 36, stk. 2, hvor der i strid med artikel 13 i 3. Genèvekonvention om krigsfangers behandling er pafoert en krigsfange staerk fysisk smerte eller lidelse for at skaffe oplysninger fra krigsfangen. Som eksempel pa en overtraedelse uden for vaebnet konflikt

kan nævnes en overtrædelse af militær straffelovs § 27, hvor der påføres en person stærk fysisk smerte eller lidelse for at afstraffe vedkommende.”

Bestemmelsen i militær straffelov § 10 a behandles oven for under pkt. 3.8.

5. Overtrædelse af straffeloven og civile strafbelagte bestemmelser

Militære straffesager omfatter dels overtrædelser af de særlige bestemmelser om militære pligter i militær straffelov dels overtrædelse af straffeloven og den strafbelagte særlovgivning i det omfang lovovertrædelsen vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten, på militært område eller i anvist kvarter.

Overtrædelse af straffeloven og civile strafbelagte bestemmelser udgør omtrent halvdelen af sanktionerne i militære straffesager. Sagerne vedrører typisk overtrædelse af straffeloven, færdselslovgivningen, våbenlovgivningen, fyrværkerilovgivningen, arbejdsmiljølovgivningen og dopinglovgivningen.

Ved vurdering af strafpåstanden i disse sager følges praksis i civile straffesager, der er anført under pkt. 5.1 og 5.2.

5.1. Overtrædelse af straffeloven

De typiske militære straffesager om overtrædelse af straffeloven drejer sig om vold, berigelseskriminalitet og brugstyveri i forbindelse med misbrug af forsvarets motorkøretøjer og sædelighedskriminalitet.

Strafpåstande:

Se herom nærmere Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Strafpåstanden i sager om overtrædelse af straffeloven”.

5.2. Overtrædelse af den civile straffelagte særlovgivning

5.2.1. Sager om overtrædelse af færdselsloven

Ved lov nr. 184 af 8. marts 2011 om ændring af færdselsloven (Bødeforhøjelser, obligatorisk konfiskation af køretøjer ved kørsel uden førerret, skærpelse af sanktionerne for kørsel under påvirkning af bevidsthedspåvirkende stoffer mv.) blev minimumsbøden for færdselsforseelser forhøjet fra 500 kr. til 1.000 kr. Loven trådte i kraft den 1. januar 2012.

Loven indebar således, at bødetaksterne på færdselsområdet generelt blev forhøjet. Forhøjelserne af bødetaksterne blev foretaget dels som følge af den almindelige prisudvikling, dels under hensyn til den færdselssikkerhedsmæssige risiko som visse overtrædelser indebærer. Samtidig præciserer loven de gældende principper om gentagelsesvirkning inden for normalstrafferammen.

Strafpåstande:

Bøder for overtrædelse af færdselsloven udmåles efter Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Færdsel – Generelle retningslinjer for sanktionspåstande i færdselssager”. Dette bødekatolog revideres løbende i lyset af ny lovgivning eller retspraksis.

Det fremgår af bødekatologet, at der som udgangspunkt takstmæssigt anvendes en minimumsbøde. Er der flere overtrædelser af færdselsloven, udmåles bøden ved at sammenlægge den normale takstmæssige bødestraf for hver overtrædelse (*absolut kumulation*). Se endvidere pkt. 3.3.1.

Om udmåling af bøder for forhold, begået under udsendelse i internationale missioner operationer, se under militær straffelov § 27. Se herom pkt. 4.5.5.

5.2.2. Sager om overtrædelse af våbenlovgivningen

Ved vurdering af straffepåstanden i sager om våben, herunder knive, følges praksis i civile straffesager. Lovgivningen vedr. våben omfatter straffelovens § 192 a (besiddelse af særdeles farlige skydevåben), bekendtgørelse af lov om våben og eksplosivstoffer nr. 920 af 29. august 2019 (våbenloven) og lov nr. 376 af 27. april 2016 om knive og blankvåben mv. (knivloven), der trådte i kraft den 1. juli 2016.

Strafpåstande:

Sanktionsniveauet i våbensager er fastlagt i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Sanktionspåstande i våbensager”, herunder for hvornår der skal nedlægges påstand om fængselsstraf i 1. gangstilfælde.

Heraf følger bl.a., at der nedlægges følgende straffepåstande i knivsager:

Strafpåstanden for besiddelse på bopælen og andre ikke offentligt tilgængelige steder af knive, der aldrig kan besiddes lovligt uden tilladelse, er i 1. gangstilfælde:

Overtrædelse af knivlovens § 2, stk. 1, nr. 1,2,7 og 8	1.000 kr.
Overtrædelse af knivlovens § 2, stk. 1, nr. 3-6	3.000 kr.

Strafpåstanden for ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængelige steder mv. uden skærpende omstændigheder i 1. gangstilfælde:

Ved overtrædelse af knivlovens § 1 nedlægges der påstand om en bøde på **3.000 kr.**

Foreligger der en overtrædelse af både knivlovens § 1 og § 2, ved f.eks. besiddelse af en springkniv o.l. på offentligt tilgængeligt sted nedlægges der påstand om en bøde på **5.000 kr.**

Foreligger der skærpende omstændigheder, nedlægges der påstand om en ubetinget frihedsstraf på **7 dages fængsel** i 1. gangstilfælde.

For så vidt angår øvrige overtrædelser af våbenloven henvises til Rigsadvokatmeddelelsen.

5.2.3. Sager om overtrædelse af fyrværkerilovgivningen

Ved vurderingen af straffpåstanden følges praksis i civile straffesager. Sanktionsniveauet i sager om fyrværkeri er fastlagt i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Fyrværkeri”, der fastsætter nærmere bestemmelser om behandlingen af fyrværkeristraffesager og straffpåstande.

Strafpåstande:

Heraf fremgår bl.a., at straffen for ulovlig *opbevaring* af fyrværkeri som udgangspunkt er en bøde på ikke under **5.000 kr.**

Der kan dog fastsættes lavere bøder i særlige tilfælde, f.eks. hvor en person opbevarer mindre mængder fyrværkeri under omstændigheder, hvor der ikke er konkret fare for skade på personer, ejendom eller miljø. Der bør dog ikke fastsættes bøder på under **2.000 kr.**

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatmeddelelsen.

5.2.4. Sager om overtrædelse af arbejdsmiljøloven

For så vidt angår ansvarssubjekt henvises til kapitel 3 i FPSBST 061-1 (2020-05), Bestemmelse for arbejdsmiljøvirksomheden.

Ved vurdering af straffpåstanden følges praksis i civile straffesager. Sanktionsniveauet i sager om overtrædelse af arbejdsmiljøloven er fastlagt i Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Arbejdsmiljø”.

I praksis er udgangspunktet ved overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen en bødestraf, der gradueres efter sagens karakter og grovhed. Arbejdstilsynet afgiver i disse sager en indstilling om en relevant sanktion for den konkrete overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen, der i almindelighed følges.

Strafpåstande:

Ved lov nr. 1869 af 29. december 2015 om ændring af lov om arbejdsmiljø blev straffebestemmelserne om skærpende og særligt skærpende omstændigheder ændret. Det er ved ændringen forudsat, at bødeniveauet skal forhøjes, at området for særligt skærpende omstændigheder udvides, og at det fremover skal være den samlede forhøjede bøde – efter tillæg for skærpende og særligt skærpende omstændigheder – der skal differentieres efter virksomhedens størrelse. Loven, der trådte i kraft den 1. januar 2016, finder alene anvendelse ved arbejdsmiljøovertrædelser begået den 1. januar 2016 eller senere.

Det er udgangspunktet, at der skal ske *absolut kumulation*, når en virksomhed har flere overtrædelser til samtidig pådømmelse. Det betyder, at der ved udmålingen af den samlede bøde som udgangspunkt skal ske fuldstændig sammenlægning af bøderne for hvert af forholdene. Det gælder også, hvor bøderne eventuelt er blevet forhøjet på baggrund af skærpende eller særligt skærpende omstændigheder og differentieret som følge af virksomhedens størrelse. Det er fast praksis, at bødestørrelsen i gentagelsestilfælde forhøjes.

5.2.5. Sager om overtrædelse af dopingloven

Ved vurdering af straffepåstanden følges praksis i civile straffesager.

Strafpåstande:

I Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Dopingmidler” er niveauet for straffepåstande mv. i dopingsager fastlagt.

Taksten for besiddelse af dopingmidler til *eget* forbrug beror på antallet af enheder. Minimumstaksten er **1.000 kr.**, der stiger med antallet af enheder, således at der som udgangspunkt nedlægges påstand om frihedsstraf ved 1.000 enheder.

Er der tale om overdragelse eller besiddelse med henblik på overdragelse, nedlægges som udgangspunkt påstand om ubetinget **frihedsstraf**.

Efter straffelovens § 191 a er der mulighed for at idømme straffe på indtil 6 års fængsel ved grove overtrædelser af dopinglovgivningen. Bestemmelsen skal ikke udelukkende anvendes, hvor strafferammen i dopingloven ikke er tilstrækkelig. Bestemmelsen skal således anvendes i tilfælde, hvor forholdet skønnes at være så groft, at samfundets reaktion bør komme til udtryk ved anvendelse af straffeloven frem for dopingloven. Dette gælder, selv om den konkrete forskyldte straf fastsættes til mindre end fængsel i 2 år.

6. Indbringelse af sager for retten

Som anført i punkt 4.1, gælder retningslinjerne både for bødestørrelsen i sager, der afgøres med bødeforelæg, og for de påstande, der nedlægges i sager, som indbringes for domstolene.

Sager vedrørende overtrædelse af militær straffelov på områder, hvor der ikke foreligger en entydig praksis, og hvor bødepåstanden væsentligt overstiger den vejledende takst, forelægges for domstolene til afgørelse.

Dette gælder dog ikke i tilfælde, hvor bøden er fastsat i overensstemmelse med en eventuel fast civil praksis.

7. Ikrafttræden og ophævelse af tidligere udsendte retningslinjer

Denne meddelelse erstatter Generalauditør Meddelelse nr. 3/2018 og gælder fra den 1. december 2020.

Lars Stevnsborg

Bilag. Oversigt over vejledende bødetakster (pr. 1. april 2015)

1. Bødestørrelsen for de bestemmelser i militær straffelov, der har pendants i militær disciplinarlov**Bestemmelse**

	<u>Vejledende takst</u>
§ 11 (ulydighed)	2.500 kr.
§ 13 (respektstridig optræden)	1.500 kr.
§ 15 (forskelsbehandling)	2.000 kr.
§ 16 (uberettiget modtagelse af ydelser)	2.000 kr.
§ 17 (myndigheds ikke-brug)	2.000 kr.
§ 18 (overordnetes krænkelser)	2.000 kr.
§ 19 (sideordnetes krænkelser)	2.000 kr.
§ 23 stk. 1 (offentlig uorden – synlig beruselse i DK)	1.000 kr.
§ 23 stk. 2 (offentlig uorden – synlig beruselse i udlandet)	2.000 kr.
§ 24 (vagtforseelse)	2.500 kr.
§ 25 (ulovligt fravær ved første mødedag)	<u>Første gang</u> 1.500 kr. <u>Anden gang</u> 2.000 kr. <u>Tredje gang</u> 2.500 kr. <u>Fjerde gang</u> 3.000 kr. <u>Femte gang</u> ubetinget fængsel
§ 25 (ulovligt fravær efter første mødedag, mere end 10 tjenstedages fravær)	2.500 kr.

1. Bødestørrelsen for de bestemmelser i militær straffelov, der har pender i militær disciplinarlov

§ 26 (militært hærværk)	Se Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Strafpåstanden i sager om overtrædelse af straffeloven” 1.500 kr.
§ 27 (pligtforsømmelse, groft uagtsomt)	2.500 kr.
§ 27 (pligtforsømmelse, forsætligt)	Se Rigsadvokatmeddelelsen.
§ 27 (hvor § 27 træder i stedet for særlovgivning)	

2. Bødestørrelsen for de bestemmelser i militær straffelov, der *ikke* har pender i militær disciplinarlov

<u>Bestemmelse</u>	<u>Vejledende takst</u>
§ 20 (påvirkethed i tjenesten)	2.500 kr.
Påvirkethed i tjenesten i forbindelse med vagt eller andre skærpende omstændigheder	3.500 kr.
§ 21 (overtrædelse af promillegrænser)	2.500 kr.
§ 22 (narko/euforiserende stoffer)	Se Rigsadvokatmeddelelsens afsnit ”Narkotika” med tillæg på 50 % af bødens størrelse.

3. Gentagelse (bortset fra overtrædelse af § 25)

<u>2. gangstilfælde</u>	Tillæg på 50 %
<u>3. gangstilfælde</u>	Tillæg på 100 %